

La Rimur in chesa da Maschel Janett Salis o : tout ais Destin !

Autor(en): **Salis, Maschel Janett / Mathis, Giov.**

Objekttyp: **Article**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **4 (1889)**

PDF erstellt am: **31.05.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-176991>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

La Rimur in chesa

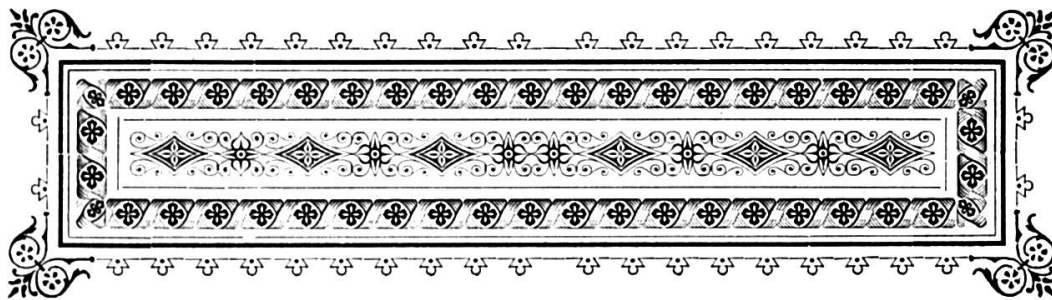
da

Maschel Janett Salis

o

Tout ais Destin!

Il Curunel*)

e

Las tratschoulas da Deta Petz!

L'hest vis, l'avais vis? l'ais arivo er saira; l'ais vtieu d'ofziel, üna fich bella mundura, e chi'l sto bain, fich bain!

Que as dschaivan las giuvnas da Schlarina, ün dels prüms dis d' Meg del ann 1690!

Mo Dieu, sco eau nun al chatt allura quista summa bellezza, dschaivan eir püssas, schi Gudench ais grand e bain creschieu e sia unifuorma ais bella, ma sgür bgers da noss giuvens, scha füssan vstieus sco el, fessan taunta e forsa eir pü parada cu el!

Ma bè per sè, güst quellas sospirand eir as dschaivan:

Ah, chi bel giuven ch' ais Gudench, e cu ch'el chamina vi svelt e cun grazcha, cun che maniera e amabilted ch' el salüda e tschauntscha a tuots, Ah!!!

Quel chi eira arivo, e dal quèl tuot Schlarina tschantschaiva, eira Gudench Salis, giuven da 26 anns, l' unic figl da Maschel Jannet e duona Chatrina Salis!

Gudench Salis avaiva 14 ans, cur ch' el vzet üna vouta a Samedan ün curunel e duos ofziels chi eiran arivos dal Ester!

Quellas bellas unifuormas plaschettan immensamaing a Gudench. Eau vögl dvanter eir eau ofziel, e forsa „Curunel“, as dschet el e da allur' in vi sia idea fissa e continua füt d' ir in Frauntscha e s' ingager nella guardia Svizzera!

*) Scrit usche da quell' epoca.

E cur ch' el avet complieu vaunch anns, nonostante las larmas, suplicas e arövs da sieus genituors e Nina, lur fantschella, Gudench s'ingaget per sês ans, e partit per Paris, cun divers oters Grischuns!

Durante ils sês ans cha Gudench füt militar, sia condotta füt vairamaing esemplara, e s'aviand el saimper dô granda paina per s'instruir saja in ogni manôvra, sco eir nella lingua francesa cur ch' el turnet a chesa, per passer la sted cun sieus genituors eira 'l gia offiziel!

Inmensa füt l'algrezcha da sieus genituors e Nina (chi per uschè dir faiva part della famiglia) da revair lur amô figl, uschè bel vstieu d'offiziel, ma sur tuot, grazius e affabel cun tuots!

O sco uossa nun partast pü al dschaivan suvenz tuots trais, tü stest saimper cun nus, nischì amô figl, uossa cha essans vegls avains pü chi bsögn da qualchün chi 'ns soria e' ns renda la vita main trista, nus nun 't laschains pü partir!

Ma Gudench soriand als dschaiva: vus savais bain cha uossa m'ais que impossibel da renunzcher alla vita militara, siand granda probabiled cha in pochs anns possa obtgnair ün grado fich avantagius, e allura podais esser sgürs cha tuorn tar vus e passarons insemel dis d'incomparabla leidezza è felited!

Tü turnarost cur cha sarons tuots trais aint a St. Gian al respondet ün di Nina fich gritta, sfruntô, bisnarum, nosch mattun, na tü nun partast pü, eau't dun charta e sagè, varguogna, vituperi da tieu fat da vulair pü bain a ün schnatt, sdratsch mondura da „Curunel“ chi a tieu bap, a ta mamma e a ta Nina, eau saverò bain t'impedir da partir!

Nina tü est üna terribla e am fest quasi temma, dschet Gudench strandschand sieu maun, ma eir ans fest vairamaing paina in ans tschantschand uschè, è sco solaiva fer ogni damaun el get sün lur lobgia, inua el durante circa ün'ura s'instruiva cun cudeschs ch'el avaiva porto da Paris, e chi'ls püss trataivan da l'arte della guerra!

Breva ma Nina, dschet duonna Chatrina cur cha Gudench füt partieu, tü hest fich bain fat dal fer üna brava parlata, e tuots trais stovains fer noss possibel da l'impedir da partir, ma dins que cha tü quintast fer per ch'el nun parta, dins?

Que cha quint fer! dschet Nina soriand, ella so bain duonna patruna cha grazch'al Tschel, il Segner am ho schafida e fatta cha vez uschè dalöntschi, e in bgerras chosas pü dalöntschi

cu bgers oters, e per conseguenza sè eir que chi ais da fer cha Gudench nun parta pü, e que ais, cha'l fains marider.

Ed uossa surtuot ch' els nu's masdan brich ne sich, in quaiſt affer, cha sgür be eau se mner a buna fin, eau m'incharg dal tschercher e'l fer gnir inamuro in qualche giuvna richa e breva, bain inclet chi saja vschina da Schlarina, ù almain vschina da Cumön, e sch' ella nun ais neir güst d'üna famiglia uschè nobla cu la nossa, schi per que nun guardaro neir taunt per stigl, üna vouta cha quist sfrunto mattun saro inamurô, schi vularo'l bain spert spuser e nun ais pü prievel cha'l parta, allura saro eir finida per saimper quista melprüveda, gramazchusa istorgia da dvanter „Curunel“.

Nina Bütz! usche' vaiva nom la fautschella della famiglia Salis, chi avaiva tschantscho usche cun sieus patruns, in merit a Gudench lur figl.

Ella eira da St. Murezan, della famiglia „Bütz“, chi eira vschina da St. Murezau.

All' eted da tredesch ans, Nina eira gnida a Schlarina, sco fautschella tar Maschel Jann-Nuot Salis, il bap da sieu actuel patrun, ed eira dal temp da quist requint, gia pü da quaraunt' ans in chesa Salis.

Eir tuot' Schlarina la clamaiva „Nina Salis“ impè da „Nina Bütz“, e scha per cas qualchün la dschaiva sieu vair nom, quel eira mel arvschieu, eau sun uossa bod mez secul in ma chesa Salis dschaiv' la, e per conseguenza sun üna „Salis“, a pèr da qualunque oters Salis.

Taunt sieus patruns, cu Gudench la trattaivan e la consideraivan eir sco scha ella fess part da lur famiglia, ed ella per usche dir comaindaiva tuot in chesa.

Gudench poi per ella eira l'Univers, sa vita, ella l'amaiva e'l consideraiva sco sch' el füss sieu figl, ma eir Gudench l'amaiva e's confidaiva cun ella sco cun üna mamma.

Cun vair zeli e amur la mamma Nina as mettet al ovra, per tschercher que ch' ella dschaiva „ün bun partieu“ per sieu Gudench.

Di e not stüdgiaivla e passaiva in revista las giuvnas da vschinauncha e d'our d'vschinauncha, per savoir quela chi convgniss il megl per sieu figl e per els in chesa, e quasi ogni oter di l'offriva ün otra, vzand cha el bè riaiva da sas tschernas e offertas.

Pür continua ma Nina, pür tschercha, dschaiva saimper riand Gudench, tü nun sest quaunt cha tü 'm devertast cun que, ma tü post eir esser sgüra cha tü perdest tieu temp, perche eau't he gia ditta e tuorn a't dir cha quaista vouta nun am fatsch spus, nè 'm marid! d'utuon part e vögl dvanter „Curunel“ aunz chi 'm marider.

O ta Nina nun as lascha abatter e nun perda taunt chöntschi il curaschi, dschaiva ella riand e'l charezzand, sest mieu bel Curunel mancho cha nun ais auncha utuon, cha fin d'utuon bgers millis pèrs utschelins avaron gnieuvo, milliuns flurinas saron sortidas da lur butuns e avaron sorieu al Tschêl, sü 'ls pros, ers e pasculs uossa apaina verds, il chod fuogn avarò nino e vanno miliuns stüis, fluors, föglias e spias, ils ôts munts auncha cuverts da naiv saron dvautes verds, e lo avaron pasculo nombrusas scossas, ed in tschients oters möds e manieras, trê la belleza e grandezza dalla natüra il Segner avarò dit a pü d'ün cour: Amma! Amma! bè Amur ais felited.

E ta Nina, cha eir tü sest ais stêda s-chafida da Dieu, cha in quasi tuottas chosas vezla taunt dalöntschi, e pü dalöntschi chi bgers oters, prevezza cha aunz l'utuon il Segner semnaro eir in tieu cour que graunin della flur da beadentscha „Amur“ chi piglia risch e flurescha usche chöntschi nel cour d'ogni giuven da tia etêt.

Ma Gudench nun as devertiva bè cu 'ls discuors e provas da Nina per al fer marider, el chataiva eir grand plaschair e daletaivel passatemp in compagnia dels oters giuven, e sartuot la dumengia saira cun la giuventüna.

El nun faiva neir diferenzcha üngüna, traunter las nombrusas giuvnas da Schlarina, chi faivan part della compagnia, tschantschaiva a tuottas amiaivelmaing, ed eir sch' üna d'ellas al plaschaiva e l'eira pü simpatica cu las otras, nun la faiva el soter pü cu las otras nè tschantschaiva cun ella pü famiglermaing.

La terza dumengia cha Gudench eira a Schlarina, zieva sieu arivo, pèra cha la saira el stet pü lönch cu'l solit in compagnia cun la giuventünna, perchè il Lündesdi damaun, cur cha Maschel Jannet, duonna Chatrina e Nina cruschinaivan, el dormiva auncha.

Tü 'm pèrast avoir quista damaun üna tscherta tscherina rianteda, chi sgür significha qualchosa d'bun, dschet duonna Chatrina a Nina, chi in effet paraiva pü containta cu'l solit, nun avarost forsa darchô in vista qualche bun partieu per noss Gudench?

Schi duona patruna, dschet Nina as dant ün ajer da grand 'inportanza, il Segner am hò s-chafida cha in quasi tuottas chosas vez usche dalöntsche e pü dalöntsche cu bgers oters, ed eir in quaiست affer sun sgüra da reuschir, ma sgür na sainza paina e fadia, na fand sco els, surtuot il Sar patrun, chi nu's mouva, nu's sdovlane's disturba zuond brich per prover da drizzer our qualchosa in merit e impedir ch'el ans parta quist utuon e al pü probabel nu'l vezzans pü.

Eau's hè saimper dittas, e's di darcho, e sun sgür e tschert, cha in quaiست pover muond „tout ais Destin“, dschet Maschel Jannet soriand, e's fand üna fletta, tuot que cha fains e farons per impedir cha Gudench parta, nun serva sgür ad ünguotta, scha que ais destinô ch'el parta, partiro'l tuottüna, Dieu guida, redscha e destina tout, e stovains cun rassegnaziun ans suotametter a Sia sencha volonted, schi, pür craje'm „Tuot ais Destin“.

Destin, darcho destin, el nun ho propi mê in buocha chi que melprüvô pled destin, parfin cur cha'l mangia flettas cun painch e meil, dschet Nina cun rabbia e's tagliand ün tôch chaschöl cun têla forza, cha'l tagler as cupichet, e'ls tôchs d'chaschöl gettan tuots per maisa intuorn.

Schi „Destin“, per el saimper tuot ais destin, e scumett ma testa cha scha nossa chesa clappès fö, schi per el füss que darcho destin, e per conseguenza neir niencha da pruver da stüzer il fö, nischì?

Na, pür cha'l sapcha „Tuot nun ais Destin“, il Segner güda schi, ma eir nus stovains ans güder, ans inschigner, mouver e sdovler, scha vulains reuschir in bgerras chosas, parvgnir a noss scopo, e gnir très nel muond.

Da que avis e parair eiran eir mieus buns barmörs, taunt mieu bap cu ma mamma (cha'l Segner hegia arfschieu lur ormas in sia gloria)!

In que momaint arivet Gudench!

Quista damaun hest dormieu pü lönch cu'l solit, al dschet sa mamma, zieva l'avair dit bun di, ma tü est eir gnieu brav tard, poch aunz mezza not, que pêra cha tü't divertast passabel-maing in compagnia.

Schi mamma, dschet el, eau'm divert fich bain, eau chatt uschè bel quella liberted chi regna quia traunter giuvens e giuvnas e surtuot cha tuots as tüagian.

Eir am plescha quella sincera famigliament e allegria, sco eir quellas bellas e armoniusas chanzuns cha chantains tuots insemmel passand tres las vschinaunchas, ah che differenza dals costüms da nossa chër 'Engiadina, als costüms e üsaunzas nel Ester.

E poi nossas mattas sun tuottas uschè allegras e amiaivlas, cha que ais propi ün grand dalet per mè d'ir la Dumengia saira in compagnia.

Ma nun and füss forse üna, ù eir pü d'üna chi't pleschan pü cu las otras, dschet Nina, tü est bain poch confident cun ils tieus?

Schi ma Nina, dschet Gudench, que ais saimper stô e saimper sarò, ed eir eau he pü simpatia e bainvöglenscha per üna da nossas giuvnas cu per las otras, ma que cha eir a't di per sgür, cha mè nun la farò vair ch'ella am plescha, perche forse ch'eir ella pigless allura bainvöglenscha per mè, e que füss sgür ün mel e dann per tuots duos.

E chi mè füss quista preferida da Sar Gudench, e chi probabel ün di sarò „Curunel“, dschet Nina al fissand bain in fatscha, nun füss que possibel cha eir nus sapchans chi ch'ell'ais.

Na ma chera, dschet Gudench, dvanto serius, digia cha nun vögl ch'ella sapcha ch'ell'am plescha, nun vögl neir ch'üngün sapcha chi ch'ell'ais.

Tü nun voust ch'üngün sapcha chi ch'ell'ais! dschet Nina cruschand sieus bratschs sü'l sain, e'l guardand cun ün sorir quasi da sdegn.

O tü pover infaunt, schi infaunt a't di, ed auncha ün bain innozaint.

A ta Nina discht queco, a ta Nina cha tü sest fich bain cha 'l Segner l'hò s-chafida cha in tuot, schi in tout, vezla pü dalöntsch cu quasi tuots ils oters?

Sapchast mieu bluord Curunel, cha aunz 8 dis Nina Salis, sainza avoir bsögn da tas confidenzas, dscharò al bel offiziel Gudench da Salis, chi chi ais quella Signurina chi ho la fortuna dal plaschair.

Ma que cha vögl güst eir a't vair dit, digia cha l'ocasiun am pera adatteda, sapchast cha absolutamaing nun vulains üna misaliaunza in nossa famiglia.

Nus essans „Salis“ e Salis pür saung, ed eir scha sco bgers oters Salis, nun ans scrivains „da Salis“, schi essans nobels a pèr da quels.

Nus essans richs, e vulains cha quella cha tü 'ns mainast in chesa nun saja üna murdida, ma surtuot ch' ella saja da buna-famiglia e almain vschina da Cumön.

Que füss fich bel, scha quel chi craja d' esser ün di „Curunel“ s' inamuress in qualche fulastera partensra, tavoschra ü tschalovra, sco pür mema and avains uossa bgerras in vschinauncha, e parfin ün per d' ellas perche cha nun sun güsta tridas, e haun êgna chesa, suos-chan as crair d' esser qualchosa.

Uossa glivra dalun, dschet duona Chatrina, melnüzza, noscha laungia chi taglia e foura, cur cha tü comainzast nun sest pü glivrer, e saimper dest adöss allas fulasteras, chi sun brevas, onestas e degnas da stima, a pèr dellas vschinas, bè cha tü sapchast.

E eir Gudench hò uossa l' etêd e güdizi avuonda per savair quela ch' el hò da tscherner, per al render fortüno, sco eir a nus, per mè bè ch' ella saja breva e buna, e d' üna famiglia sainza macla, l' arvscharo sco üna chera, ameda figlia.

E tü cher figl, taidla la mamma e lascha uossa d' vart quels cudeschs cha tü vest ogni damaun a ler sün lobia, e cha tü dist chi sun fats per imprendere a fer la guerra, il pü grand flagè dell' umanited.

Fo la damaun qualche spassageda a vair noss bel god, e 'ls contuorns da nossa Schlarina, chi sun uschè bels e dalettaivels da quaista stagiun e rendaron darchò viva tia amur per la patria.

O amo figl lascha d' vart quellas ideas da guerra e bataglias e sto cun nus per saimper, tü sest cha tü est per nus la felicitèd, la vita, il tuot, o nun ans lascher al abandon, tü sest bain cha scha tü partast, schi cha bain spert murins tuots trais da fadia e d' increschentüna.

Que ha tü 'l dist ais fich bain dit, e 'm comova, dschet Maschel Jannet, trand sü üna dopla praisa, ma tuot que cha tü e Nina dschais e faross ais sgür temp pers, perche eau 's he saimper dittas, as di darcho, e's dscharo fin cha viv, cha in quai pover muond „Tuot ais Destin“, e scha Dieu hò destinò cha Gudench parta quist' utuon schi partiro 'l, ma scha Dieu hò destino ch' el bain bod as marida e stetta saimper cun nus, schi be quella ch' el l' hò destino e tschernieu pigliaro 'l, e na otra.

Misericordia, schfruntur, Segner ans stetta tiers per grazcha divina Sia, dschet Nina, saglind sü da sieu s-chabe, ma nun füssans darchò qui' cun l' eteruel gramazcha „Destin“, o schi que ais poi

memma, propi memma, seguond el, scumett ma testa, cha scha noss figl pigless magari la figlia del Kutsch da Zuoz, schi füss que sto destino da Dieu, schi, eir que füss „Destin“ e'l stimatissem Sigr. Mastrel Jannet da Salis, la gess incunter soriand, e l' arvschess in nossa chesa „da Salis“ (chi ho sü nossa gloriosa vappa) cun s-chavos ed inclins, e dal pü probabel cur cha 'l bap da sa brüt (sieu consör) avèss bgerra lavur, gess gugent al güder.

E Nina partit riand dad ot, containta d'avair podieu sfuguer sa rabbia sün il Sar patrun, perchè seguond ella, „bè ella“ avaiva uossa il dret da tschercher quella cha Gudench avaiva da spuser, e que cha Gudench avaiva dit, cha üna dellas giuvnas da Schlarina, al plaschaiva pü cu las otras, l'avaiva fich contrarieda, aviand ella darcho in vista dal propuoner ün partieu briland e avantagius, üna Signurina da Zuoz.

Quella povra Nina, per am vulair memma bain, e vulair a tuotta forza am tschercher ella üna duonna, perda propi la testa, dschet Gudench, cur cha Nina füt partida, vzaross ch' ün bel di, ella guarò am dir cha sun spus, e cha ingiovina cun chi?

E vzand cha eira gia tard Gudench nun get quella damaun sün la lobia a ler, ma get gio la stalla, inua el suvenz s' exercitaiva cun la spèda al duel, pigliaud per adversari ün dels tols chi separaivan las duos stallas.

Güst nel momaint cha Gudench tuot containt dschaiva: „finelmaing he reuschieu eir quist cuolp taunt difficil, eau 'l he tucho il cour,“ Nina intret in stalla, e Gudench la vzand dschet: Guarda ma Nina, guarda chera, que ais ün cuolp d'speda, cha me nun he savieu reuschir, e hoz guarda eau 'l he güst tucho il cour.

Possast me fer oter, o amen in Dieu, dschet Nina tout gritta, est darcho co cun ta melnüzza speda ans furer il tol?

Ma nun vezzast cha daspö niauncha trais eivnas cha tü est quia l' hest bod furo tres a tres, e glivrast in ogni câs per ans sbover il talvo e la stalla, ma nun hest varguogna, trid, sfadschus mattum?

E poi be cha tü sapchast, cha que cha tü fest, ais ün grandischem, sgrischus, pecaminus pcho d'avaunt Dieu e sieus senchs comandamaints!

Schi, pür sapchast cha tschercher dad imprendere a mazzer sieu prossem ais ün pcho orend ed inpardunabel, ün pcho chi merita l' infern.

Tü stust bain vair aint e incler ma Nina, dschet Gudench pigliand sieus mauns in sieus, cha sch' eir tü managiast bain, hest tüert, as batter al duel nun voul dir e nun ais „mazzer sieu prossem“.

Il duel ais „defender sa vita, e pruver da mazzer quel chi tschercha dans mazzer.

E poi tü inclegiast bain eir, cha durante quista sted stögl m'exerciter uschiglö cur tuorn a Paris he sgür smancho tuot que cha savaiva, e . . .

Na, na sbregit Nina, retrand sieus mauns da quels da Gudench, na, tü mel prüvö, sfadschus mattum, sainza cour nè amur pels tieus, na tü nun tuornast a Paris, tü nun partast pü davent da Schlarina.

Ta buna mamma m'ho gia ditta, cha scha mê provast da partir schi ch' ell' as bütta per terra davaunt il chavagl, ed eau vegn in lung suot il charr, e vzarons scha tü sus-charost ans smagagner?

E scha mê cha tü provast da partir a pè, schi tuots trais ans büttains intuorn tieu culöz e't suplichains in amur dellas plejas da noss Salveder da nun ans banduner, e vzarons scha tü hest il curaschi dans stumpler davent e da 'ns assasiner da fadia e d'amur, bè pervia d'üna inferücha, maledetta unifuorma da „Curunel“, (cha 'l Segner nu 'm scriva mieus pchos scha tü 'm fest blastmer) amen!

O que nun pò esser oter, cu cha tü hegiast a Paris qualche duonna melprüveda chi t'atira, chi 't hò instrio, mnô al mel, e büttô üna noscha sort sün tè, üna disgrazcheda, sfadschusa chi 'ns hò invulos tia amur e bainvöglenscha.

Ah! povers, schi povers disfortünos cha essans.

E dit que Nina mettet sa testa in sieu squassel, e comanzet a scufuonder dad ota vusch.

Nina, Nina chera mia, dschet Gudench comoss e provand da la trer a sè, o tü nun sest quaunt mel cha tü'm fest, na, eau nun merit cha tü 'm trattast uschè, eau 't gür pel salüd da mi' orma ch' eau nun am üngün a Paris, üngün nun m'atira, bè mieu bap, ma mamma e tü essas per me il muond, il tuot, e poi tü sest bain cha scha part, que sarò pür d'utuon, e fin allura poss avair eir eau müdo idea, e chi sò forsa esser bel e marido, e per conseguenza sgür nun partir pü.

Ma per uossa lasche'm continuer mieus stüdis e exercizis, que ais per me eir ün grand passa temp, ve no ma Nina, ve no e sajast radschunabla, tü sest bain cha't am sco scha tü füssast ma mamma.

Melprüvo, nosch mattum, dschet Nina, sortind la testa our suot sieu squassel e'l soriand tres sas larmas, ve no e tschaunta't ün momaint qui sü'l baunchet sper me, cha he da't comunicher qualchosa da granda, grandischma, ponderus' importanza.

Ma vzand cha sü'l baunchet eira la speda da Gudench, Nina con rabgia la büttet vi per stalla, e cur cha Gudench füt tschanto spêr ella e l'avet passeda sieu bratsch intuorn culöz, ella al dschet:

Tü sest cha Signura Clergia ais üna persuna chi in tuot affers vezza eir ella passabelmaing dalöntschi, insomma tuot dit, „üna duonna fich scorta“.

E bain, er zieva predgia seguonda, sun passeda aposta zieva gio sa chesa, perche cha sè cha da quell'ura ais'la quasi saimper a plaz sü'l baunchet, in sieu üert.

Zieva ch'eau l'avet salüdeda cun summa maniera e domandeda novas da tuots ils sieus, ella am dschet: e tü ma Nina Salis ad est (perche tü sest ch'ella am tüagia, sgür be perche cha sun üna Salis)?

E'ls tieus iu chesa sun eir tuots bain am dschet'la?

Tuots charinamaing la dschet, be la duona patruna ed eau cridains gia ed essans in anguoschas, pervia cha noss Gudench voul darchò partir e turner quist utuon in Frauntscha; o! que ais bain teribel per nus.

E perche al laschais partir, am dschet'la soriand.

Vè ma Nina Salis, vè ün momaint in stüva, schi't fatsch vair mas duos tailas cha avains filo quist inviern.

Que sun tailas ch'ella e sas figlias ogni inviern filan e per Pentecosta daun allura taunta passa per ün als povers in vschinauncha.

Tü sest cha eir ta mamma ed eau filains l'inviern da gust, e gugent launa, e fains stinvs per ils povers, ma avains gia dit, cha scha tü't maridast, schi cha ta duonna e nus filarons allura eir e farons tailas per ils bsögnus, e tieu bap ho dit ch'el splajarò las atschas e las chanellas, e'm farò sü zieva maun ils spols cur ch'eau tess poi las tailas, e tü farost poi eir qualchosa, tü giarost allura a partir our ils töchs, cur cha sun glivredas, nischì?

O che algrezchas cha que saro in nossa chesa, di mieu figl, di.

Ed uossa turnain a Signura Clergia.

Apaina arivedas in stüva am dschet'la: scha vulais cha voss Gudench nun parta pü, schi fe'l marider, que ais il sulet mez per l'impedir da partir.

Güst l'istessa idea cu la mia chera Signura Clergia, la dschet, schi il Segner am ho s-chafida cha vez eir eau passabel-maing dalöntschi, güst pled par pled que ch'ella am disch, he dit eir eau als mieus, ma pür memma fin in uossa pèra cha noss figl hegia pocha vöglia da's marider.

Taidla ma Nina Salis am dschet sün que Signura Clergia, sch'eu se e tout so cha tü nun est naschida cun la testa aunt in ün sach, schi tuottüna am permett da't der ün cussagl:

Fo ir tieu Gudench üna vouta gio Zuoz, ma guarda ch'el as vestischa cun sa bella mondura d'offiziel chi'l sto taunt bain' e'l fo parair auncha pü grand e pü bel, e scha tscherta Signurina richa, nobla e surtuot bella cha cugnuosch cugio al vezza, e cur vegn gio aposta iu visita tar ella am tschauntscha dad el, que cha farò eir eau, schi m'incharg allura bain eau cha's vezzan üna vouta, cha's tschauntschan ed imprendan as cognuoscher, e il rest allura vo be sulet, tü m'inclegiast nischi Nina?

Ma que ch'ella surtuot m'ho summamaing arcomandeda, ais cha üngün më nun sapcha cu tü que ch'ell'am ho ditto, e niencha nun am ho ditto il nom della bella Signurina, que cha baininlet eau neir nun sut-chet la domander.

Ed uossa cher figl, nischi cha tü'm fest quella summa grazcha e plaschair d'ir bain god gio Zuoz, vstieu d'offiziel, di mieu Gudench?

Schi ma Nina Salis, schi dschet Gudench riand da cour, eau savaiva bain, cha darcho am proponissast qualche nouv e rich partieu, eir faro que cha tü'm giavüschast, e giaro gio Zuoz in unifuorma, ma bè per a't fer plaschair sest, na per am fer vair e vair la Signurina da Signura Clergia, que a't di d'avaunza, sest?

Bain, bain be cha tü giamast gio, dschet Nina immensamaing sadisfatta, ma darcho t'arcomand da nun dir que ad orma vivainta sest mieu figl, perche la Signura am ho taunt arcomandeda da taschair.

La damaun zieva Gudench piglet darcho sieus cudeschs e s'inchaminet per la lobia, quintand però da ster lo be ün momaint, e poi, per fer plaschair a sa mamma, d'ir üna spassageda in god.

Ma cur ch'el füt tar la porta d'talvò, ch'el avaiva da traverser per ir sün la lobia, udit el qualchün chi bè bassin chantaiva nel talvo in fatscha al lur, e chi eira separo dal lur trës üna stretta straglia.

Gudench conschet dalun quella vusch, que eira Deta Petz chi chantaiva.

Eir sa vusch am plescha e'm daletta, as dschet el, returnand plaunin in suler, get sü per s-chêla d'suler in palinschieu, da lò in crapenda, d'inua el trës il vöd del tet e dellas assas d'talvo, podet vair tuot que chi's passaiva nel talvo in fatscha al lur.

Lò, sü'l ladritsch, dal quel restaivan be auncha pochas impraismas Deta Petz, frais-cha e bella giuvna da vaunch ans, taglaiva fain, e chantaiva sa chanzun favorida:

„Eau sun üna giuvnetta, chi am a ster alegramaint,
Schabain cha sun povretta, schi he mieu cour containt.
Sch'eir nun he roba ne daner, schi se da que chöntschi
m'impasser.

Eau sun üna giuvnetta chi he mieu cour containt.“

E Deta (chi eira quella cha Gudench preferiva a tuottas las otras giuvnas da Schlarina, e dalla quela el avaiva tschantscho als sieus sainza la nomner), nel simpel negligé della damaun, per fer sas lavuors d'chesa, al paraiva auncha bain pü bella e graziosa cu mê.

Ma que chi surtuot al fassinaiva e atraiva sieu sguord, eiran las duos lungias tratschoulas della frais-cha e robusta giuvna, chi quasi ogni vouta ch'ella daiva il zapp sü'l taglia-fain, as büttaivan cun grazcha davaunt e paraivan la brancler, e charezzer sieu bel sain agito, fin ch'ella darcho, cun ün grazius movimaint las büttaiva davous sün sas arains.

Cur cha Deta avet taglio circa la mited dell'impraisma, pozet'la il taglia-fain sü'l ladritsch e saglit gio sü'l fain ch'ella avaiva taglio.

Allura saimper chantand bè bassin, chaminand e's sunand sco per soter, get dal talvo in sulêr.

Deta Petz, eira la figlia da Flori Petz, vschin da Zuoz, chi's avaiava marido a Schlarina cun Giunfra Annetta Frizum, e s'avaiva domicilio allo.

Gia daspö qualche ans Flori Petz eira mort, e Deta cun sa mamma staivan sulettas in lur chesa lavurand ellas lur egen fuonz, e fand cun lur muaglia, sco per usche dir tuots faivan da que temp.

Deta eira la figloulà da duonna Chatrina Salis, e gniva suvenz a chatter sa' madrütscha, e las sairas d'inviern, sco chantunaisas ella e sa mamma gnivan tar duonna Chatrina e Nina a tramegl da filadè.

Taunt duon' Annetta, chi Deta eiran saimper bain visas in chesa Salis ma daspö cha Gudench eira arivo, Deta nun gniva pü in visita.

Eir Deta Petz, cur eira arivo Gudench, l'avaiva chatto bel e grazius, vstieu da offiziel, e surtuot admiraiva sia amabilted e gentilezza.

El nun ais be bel e bun, as dschaiva ella, el ais eir ün giuven plain d'maniera, brev ed onest, chi nun fò pü bella tschera allas ünas cu allas otras, perche ch'el sò bain cha'l cour d'üna giuvnetta ais debel e spert dispost as inamurer, in ün giuven bel e grazius sco el.

Eir ella s'avaiva ditta e's dschaiva saimper pü suvenz:

Me nun he vis ün giuven usche bel, chi'm saja usche simpatie, e chi'm plaschess sco Gudench. Ah!!!

Auncha ün bun momaint zieva cha Deta füt sortida dal talvo in suler, Gudench restet suot il tol, fissand il ladritsch e l'impraismo, ma surtuot la porta d'talvo, sperand cha Deta gniss a glivrer tagler l'impraismo comanzeda.

Ma zieva avoir spetto inütilmaing pü d'ün quart d'ura s'inpissand cha scha Deta quintaiva returner, avess'la lascho il taglia fain tar l'impraismo, e na miss quel sü'l ladritsch, Gudench guit suotour il töl, piglet in crapenda sieus cudeschs ch'el avaiava puzzo lò sün ün'archa e get sün la lobia.

Ma in piazza da vair sü'ls cudeschs las lingias chi denotaivan, las diferentas posiziuns dellas compagnias, regimaints, fortezzas ect. vzaiva'l be Deta sün quels, e'l grazius movimaint ch'ella faiva büttand sas duos desobediaintas tratschoulas darcho sün sias arains, e bain spert el serret sieus cudeschs, get tar sa mamma e la

dschet: hoz nun he propi vögla brich da stüdger, e vegn üna spassageda in god.

Brev mieu figl, dschet sa mamma, que'm fo vairamaing ün grand plaschair, cha tü giajast ün po a spass e vezzast cu cha tuot ais uossa admirabelmaing bel e grazius qui'tar nus.

Gudench get fin ta'l leih da Statz, e da lo traversand il god arivet tar las rovinas del Chaste-Muragl, chi eiran in mez ils Pros-Belvair.

Ma saja in god, sco eir intuorn las rovinas del chaste, ils utschelins chi chantaivan, al paraivan tuots chanter:

Eau sun üna giuvnetta chi am a ster alegramaint.

E'l mazz d'fluors ch'el avaiva clet, destino per gnir tacho vi dallas tratschoulas da Deta, ch'el avaiva vis tauntas voutas la brancler e charezzar sieu sain, e dallas quelas el eira per usche dir uossa gelus.

El gnit vers chesa dalla vart da „Palüd-chappè“ e cur füt som Riva-d'god as fermet lo ün bun momaint.

Mê St. Gian, ils munts, ers, pros e pasculs da Schlarina, nun l'avaivan parieus uschè bels cu que di, mê Schlarina e Crasta, inquadredas dals pros gia tuots verds, uschè graziusas e romanticas.

Mê il profüm cha'l chod fuogn al portaiva dal god, uschè dutsch ed agreabel.

Mê nun avaiva'l sentieu taunta bramma da revair sa mamma, sieu bap e Nina.

Arivo a chesa ofrit el ün mazz d'fluors a sa mamma ed ün a Nina, e a maisa quintet tuot'ils detagls da sa bella e daletaivla spassageda.

O cu cha tuot ais uossa bel e pompus dschet el eir, ils pasculs sun eir gia verds, e que saro eir ün bain per quels chi haun poch fain, güst tar nossà chantunaisa, duon' Annetta Petz, he vis tres las sfalizas dellas assas d'talvo, cha dal ladritsch haun be pü var 3 ü 4 impraismas; haun ellas bgerra s. o. muaglia, e per quaunts dis avaron fain per pavler tuot lur muvel cun l'impraisma cha he vis comanzeda?

Ellas haun be duos vachas e qualche süts, dschet Nina e sgür eir fain avuonda, ün' impraisma da lur ladritsch düra divers dis, uossa cha bes-cha e chevras vaun gia al pascul.

Gudench nun füt sadisfat da que chi'l dschet Nina in merit all' impraisma da Deta, el speraiva cha gia il di zieva ella gess a glivrer tagler l'impraisma comanzeda.

Avais vis, dschet duona Chatrina, cur cha Gudench füt partieu, avais remarcho cu ch'el ais turno containt e sadisfat da sa spassageda, vzaross cha'l pigliarò grand plaschair a girer per gods e munts, e cha que sarò il vair mez per ch'el piglia darcho amur per noss cher pajais, e avais vis cun che interess ch'el comainza gia a tschantscher da pros, pasculs, s. v. muaglia ladritschs, parfin dumando quaut chi düra ün' impraisma.“

A vzaross cha poch a poch piglia'l darcho dalet vi da nossas lavuors, e cha allura bger pü fazil as deziderò da nun banduner pü nossa chera Schlarina, da lascher our d'testa „Curunel“ e guerra e's tscherner üna benedida compagna, chi sarò noss'al-grezcha.

Usche saja e usche dvainta, tres püra, divina grazcha, Amen, dschet Nina.

Ma be per se Nina as dschet: povra duonna patruna, tscherts dis vo'lla propi ün po in fanzögna, ed uossa as ho'lla missa in testa, cha spassagedas in god e par munts e vals saron il sulet vair mez, per ch'el piglia duonna, be Nina Salis sò che spassageda ch'el ho da fer per ch'el spert as marida, que ais quella da Zuoz, schi eau prevez cha da lo ans vain la felicitè in chesa.

Il di zieva, almain mez'ura pü bod cu'l di avaunt, Gudench eira gia suot il tol in crapenda, sperand cha Deta gniss a glivrer tagler l'impraisma.

Sch'el eir dubitaiva ch'ella gniss, eira'l gia sto lo pü da mez'ura, cur cha dandettamaing, ün terribel sbreg da Nina, chi per cas eira gnida in crapenda, al fet saglir suot-our il tol tuot spavento.

Ma Segner ans stetta tiers cun sieu divin e pussaunt agüd, dschet Nina, tü'm hest fat üna tela tremenda temma, cha'm trembla la vita e las chammas, o di'm be, per las plejas del Cruzificho que ha tü fest co suot que tol, plazzo da maniera cha tü nun poust resi pü a't smuanter?

O eau guard bè, eau . . . eau guard, guard bè, dschet Gudench quasi balbagiand dal imbaratz, eau guard bè, schi eau . . . eau guardaiva bè, scha . . . scha mê cha l'inimih gniss da . . . da quista vart, chè . . . chè posiziun cha stovess fer pigler a mieu regimaint per defender Schlarina.

O Segner nu'l pigler sieu saun intelet, dschet Nina cun rabbia, ma ais que possibel cha tü sajast taunt indiovlo in quellas maledettas, infernelas istorgias da guerras e bataglias (cha'l Segner am perduna cha darcho am fest blastmer cunter vögli), as straschiner sü suot ils tols per vair inimihs, regimaints, che se eau, ma nun vezzast cha tü nun poust quasi pü tschantscher e balbagiast, a forza da't avair squitscho insemel il stomi, traunter il tol e las assas.

O in amur dalla Sencha Trinited, amo figl lascha uossa d'vart quellas gramazchusas, pecaminusas ovras, per mazzer e roviner la povra gliend, e chi saron tia rovina e la nossa.

Schi ma Nina, quista vouta a't d'un tout'la radschun, dschet Gudenz soriand, tuot containt d'avair savieu cun ün'inozainta manzögna l'impedir da savair que ch'el faiva suot il tol.

Ma tü sest bain, cha in ün sulet di nun poss güst smetter tuots mieus adüs da sês ans, e tü hest bain vis cha gia er nun he let, ne' tucho speda, e hoz fatsch listess, eau part dalun uossa, pass vi il piaunch dal Flatz, vegn our da Champagna fin Samedan, e par Cristulais e Buottels tuorn a chesa, est containta, di ma Nina?

Ün dubi però, avet Nina, bainbod zieva cha Gudench füt partieu, Pü chi me se sgür da vair in tous affers pü dalöntschi chi resi tuots oters dschet ella, ma tüöttüna in quaist affer nun vez güst tuot clêr.

Qualchosa d'insolit as passa tar Gudeuch sgür e tschert.

Nè er, e pèra neir hoz nun ho'l stüdgio, nè s'ho batieu alla speda cul tol, ed er e hoz darcho ais el ieu a spass, chi so mê scha que nun ais forsa la Signurina da Zuoz chi comainza al ir par la testa?

E cur ch'el ais gnieu suot our il tol eira'l teribelmaing in-barazzo e balbagiaiva parfin in am tschantschand dal inimih, e zieva cur ch'eau l'avet fat la predgia, avaiva'l ün giö, ün sfrign, üna vögli da rir ch'el nun savaiva quasi zupper, e chi sgür vulaiva dir qualchosa.

Chi sò mê, scha forsa d'inua ch'el eira suot il tol nun as vezzan ils munts da Zuoz, ü il piz del clucher?

E hoz hò l'dit ch'el vo a spass our da Champagna, Cristulais e Buottels, d'inua ün vezza fich bain ils munts da Zuoz cun las aclas, e las chesas giosom vschinauncha.

O mieu Dieu, que'm pèra cha piglessans l'affer digia bainischem stipp.

Dsche'm üna stria, vegn' arsa cha l'ais digia piglio aint per ella sainza niencha l'avair visa, schi, schi, el ais gia nella trapla, que nun pò esser oter, perche per vair scha l'inimih gniss vers Schlarina, nun ho'l bsögn d'ir as rampcher suot ils tols, dsche'm ün'otra, cha que ais be sto üna bell'e buna s-chüsa, per cha nun sapcha que ch'el faiva suot il tol.

Mo, mo, mieu Signur Curunel, sch'eir a't crajast fin, schi ans cognuosch üna, chi sch'eir nun ais stêda a Paris a't vendess aint in ün sach, a tè e a bgers oters.

D'üna maniera ü l'otra am rampch bain eir eau suot il tol, per vair que ch'ün vezza da lò.

Durante tuott' eivna, ogni damaun, nels momaints ch'el eira quasi sgür cha Nina nun gniss, Gudench giaiva suot il tol, ma a sieu grand regret Deta nun as fet pü vair, bè la Samda, cur ch'el get darcho lò, vzet cha l'impraisma eira stêda tagleda tuotta.

Ella saro gnida a tagler il fain er saira, ü quaista damaun as dschet Gudench tuot trist, oramai nun la vzarò chi damaun a predgia, e damaun a saira in compagna.

Eir durante tuott' eivna nun avaiva'l tuchò nè cudeschs, nè spêda, e avaiva fat lungias spassagedas.

O Gudench sentiva uossa da di in di augmenter sia simpatia, per quella bella, fras-cha e brêva giuvna, il maun da Dieu avaiva semno in sieu cour il sem da quella flur cha Nina clamaiva „la flur della beadentscha“, Amur.

E quellas spassagedas ch'el faiva sulet tres gods, vals e munts, nel momaint cha'l Engiadina eira güst in tuotta pumpa e bellezza, e cha tuot nella natüra tschauntscha d'amur, quellas eiran bain eir causa, cha Gudench chi nun avaiva auncha amo, sentiva pü viva e pü dutscha la leidezza d'ün amur chi nascha.

Nina avaiva bain radschun, cur ch'ella dschaiva cha üna vouta cha'l Segner ho miss nel cour d'ün giuven, dell' eted da Gudench il sem della beadentscha della flur „Amur“ schi cha quel spert piglia risch, dschermüglia e flurescha.

La Dumengia saira, in compagna, Gudench fet soter la prüma Deta, ed eir pü suvenz cu las otras.

In giand a spass, piglet el sieu bratsch, e l'acompagnand a chesa, la dschand buna not, straindschet sieu maun.

Quasi ogni di Gudench giaiva a sieu lö predilet, suot il tol, e'l marcoldi avet il dalet da vair Deta, chi comanzaiva üna nouva impraisma.

Ma Deta nun chantaiva e paraiva trista.

Darcho sas lungias tratschoulas gnivan davaunt alla charezzar, ma tagliand ella il fain main spert chi la prüma vouta cha Gudench la vzet lò, eir las tratschoulas paraivan tristas sco ella.

O quella tristezza da Deta, als ögls da Gudench, la rendaiavan auncha bain pü bella e pü graziusa.

Deta ameda mia, as dschet Gudench, da di in di saint cha Tü, be Tü post am render fortüno, Dumengia saira t'acompagnand a chesa a't di ch'eau t'am, e't domand tieu cour e tieu maun, e scha tü adereschast a mieu giavüsch, schi nun bandun pü nossa chera Schlarina.

E cur cha la dumengia zieva el la saira l'acompagnand a chesa l'avet declareda sia amur, e cha sieus leivs as pozettan la prüma vouta sün quels da sa spusa, eir ella al dschet:

O Tü nun sest Gudench, mieu benedieu, quaunt ch'eir eau t'am e quaunt' algrezcha ch'eau saint uossa in mieu cour, da podair a't dir „Mieu Amô“ crajast cha tieus genituors e Nina vzaron da bun ögl, cha tü'm hegiast tschernida per lur figlia?

Schi mi' ameda, la dschet Gudench, tü sest cha'ls mieus a't vöglian bain e saron sgür eir containts ch'eau't hegia tschernida per compagna da ma vita, be forse Nina faro ün po d'mel viers, siand vulaiava ella am tscherner ma spusa, e daspö cha sun arivo am turmainta, ü megl dit am deverta, m'ofrind ogni oter di ün'otra bain inclet be Signuras.

Eir per que he gia piglio provedimaint, cioè per qualche temp tgnains noss' inpromissun adascus e fains la confidenza be a ta mamma, e allura ün bel di fatsch finta da fer mieus preparativs da depart, e impe da partir a't main üna saira in chesa nossa e t'preschaint a mieus genituors, chi't artschaivron a bratscha avierta, e Nina saviand ch'eau nun part pü, farò sco els, e's consolero da nun avoir podieu ella, am fer la confidenza cha sun spus, e'm fer ingioviner cun chi?

Ma per que sest bain cha ogni saira vegn tuottüna tar te, allas desch, cur cha'ls mieus dorman, pass da mieu talvo nella straglia, da lo in ta cligna, tieu talvo, suler e stüva, e stun cun te fin cha tü'm tramettast a chesa.

E cur cha brancland sa mamma, Deta l'avet quinteda sia immensa felicitè, sia inpromissiun cun Gudench, dal fuonz da sieu cour fluittan eir larmas d'algor, d'amur e da regret, ed ella vzand sieu sguard vers il Tschel dschet:

O bap mieu chër, chi taunt m'amaivast, ed eirast taunt bun cun me, o be cha tû vivessast auncha, podessast pigler part a noss' algrezcha, vair noss' amur, e'ns der ta benediziun.

Gudench s'alvet fìch bod la damaun zieva, get in talvò, e cun üna zaungia tret our la claviglia d'üna dellas assas chi eiran in fatscha alla cligna da duon' Annetta Petz.

Dalla vart ch'el avaiva levo la claviglia laschet el ir per terra l'assa, pruvet da passer tres il spazzi lascho, nella straglia e vzet ch'el podaiva passer lò comodamaing.

El mettet darcho l'assa a lö; sainza picher aint la claviglia, per podair la lever be cu'l maun, e gia allas 9 e $\frac{1}{2}$ Gudench passet da lo nella straglia, nella cligna e pochs momaints zieva eira arvschieu da sa spusa e da duonn' Annetta, chi comossa d'algrezcha als giavüschet bain e benediziun.

E bain bod sulets Gudench e Deta passetan insemmel lur prüma saira d'incomparabla leidezza e felicitè per duos cours chi s'aman sco s'amaivan ils duos nouvz inpromiss.

E bain bod Gudench nun eira pü gelus dellas tratschoulas da sia amèda, ellas eiran lungias avuonda per ils brancler tuots duos.

E usche passettan pü da quindesch dis, durante ils quels, Gudench ogni saira a l'istess' ura, e per l'istessa via, giaiva tar sa spusa, e staiva cun ella fin mezza not, sainza esser mē stò vis d'üngün.

Vi pel di faiva el sainper lungias spassagedas, e ün di ch'el eira partieu da chesa a bunura, returnet pür la saira tar ils sieus, que chi'ls sorprendet fìch, surtuot Nina.

Ma taunt ella cu duona Chatrina e Maschel Jannet eiran fìch containts d'el, aviand el diretamaing miss d'vard sieus cudeschs e la spèda, e nun tschantschaiva ne da partir, da guerra, bataglias, d'offiziels e „Curunel“.

La Rimur e Visiun in chesa Salis

e

Benediziun.

Ma che'm dschais da noss Gudench, dschaiva suvenz duonna Chatrina a Maschel Jannet e Nina, pü cudeschs, pü spêda, e continuas spassagedas.

Eau's he bain dits cha be quellas ans salvan, e faron ch'el piglia darcho amur per la patria e nun parta pü.

E surtuot il di zieva cha Gudench eira sto absaint fin tard la saira, duonna Chatrina bain pü eira sadisfatta e containta.

Schi da senn cha crai ch'el hegia drizzo qualche marusa, dschet ella riand, el ais bger pü containt, pü rianto chi avaunt e ogni momaint am brauncla e bger pü stên cu mê.

Tü Giunfra Nina Salis „la fina“ chi dist saimper cha in tuot vezzast pü dalöntschi cu'ls oters, e chi hest dit cha tü t'in-chargiaivast dal procurer üna duonna, nun't hest auncha inachüerta nè savieu, quela ch'el prefera dallas mattas da Schlarina, scha'l comainza a l'ir zieva e nu'l hest auncha chatto üngüna chi'l plescha?

O Dieu schi, dschet Nina cun ün ajer da dispet, cha he gia savieu chatter quella chi'l convain, e cha grazch' a Dieu vez pü dalöntschi cu'ls oters nun ais pü ün misteri per üngün, pür cha la sapcha ed oda, perfin la Signura chi ais üna dellas pü scortas duonnas dell' intera Vall, m'ho fatta fich bain incler que l'oter di.

E poi be cha la sapcha, cha que nun ais a Schlarina cha la he tschernida, a Schlarina nun and sun adatedas per el, eau he chatto megl utrò.

Eau's he saimper dittas, e tuorn as dir, dschet Maschel Jannet cun sieu solit sorir, cha „Tuot ais Destin“.

Tuot voss „l'fer ir a spass“, tuot voss tschercher per el üna marusa, üna duona adatteda ais temp pers e nun serva ad ünguotta.

Scha Dieu ho destino ch'el parta, partiro'l tuottüna.

E sch'el nun parta e's marida, schi quella cha Dieu l'ho destino piglero'l, e na otra! Schi Tuot ais Destin.

O eau savaiva, schi eau savaiva ch'el ho propi decis, e destino d'am metter vi, dschet Nina uzand ils bratschs vers il tschêl, schi eau saint darcho mas furedas nellas costas e mas-chalmaneda, sco ogni vouta, ed uossa pür memma ogni di ans turmainta'l cun que gramazchus pled e discuors.

Ma che craja'l chi dscharo la duonna da noss Gudench, scha ogni momaint od'la sas istessas, melprüvedas geremiadas e proverbis da Salamon?

Cur cha la saro in chesa, scha'l continua uschè schi stuverons in nom da Dieu be'l fer ir a ster sün stüva sur, eir scha l'inviern stoverò allura metter fö in pigna in duos lös, pervia dad el.

E Nina sortit da stüva fand finta d'avair üna rabbia anguschagiusa, ma dalun arived' in chadafö as mettet a rir sco üna bluorda, as dschand:

Povers chanasters, sch'eir sun circa da mia etêd, comainzan tuots duos ad ir bainischem in fanzögna ed our per la ramma.

Ella, crajand cha las spassagedas al fatschan marider, ed el cun sieu eternal „Destin“ chi'm fo gnir las vivras cur cha'l comainza, e var desch minuts avaunt gia prevez vi da sieu sorir pchadus, güst sco chi ho St. Rocc, chi aunch' uossa ais pitüro sün la chesa del preir in Crasta.

Be eau suletta se que chi's passa nel cour da Gudench, e que chi vuol dir, ch'el ais usche containt, da spass e nun po resister nella pel:

Be eau se que chi vuol dir que sorir da spus, ch'el ho uossa cur che'l am guarda, e pera saimper ch'el stögliam dir e'm confider qualchosa.

O que qualchosa nun ais oter cu „La bella Signurina da Zuoz“! Schi, schi er ais el sto davent tuotta di, e scommetess ma part del Tschel cha l'ais sto a Zuoz, perche er saira cur cha l'ais gnieu paraiva'l auncha pü aleger e pü bluord cu'l solit, e cur cha cun mieu sguard incomparabel, l'he fixo in al domandant inua ch'el eira sto tuotta di ho'l be ris sco ün despero, e quasi, quasi am faiva la confidenza.

Dal pü probabel, aunz ir gio, ho'l tschantscho a Signura Clergia.

Schi que's fo, que's fo sgür e tschert, e lönch pü nun so'l ne po taschair.

Benedizium divina che algrezcha, surtuot cha que saro eau chi l'he cussglio dalla pigler, e's po dir bütteda in bratsch.

Ma queco saron dalets e gustezzas cur cha l'averons in chesa,
e cha eau e la duonna patruna giarons cun ella a spass.

Tuot dscharo: Las Signuras Salis vaun lur solita spassageda.

O Dieu mieu, po esser felicitèd pü granda nel muond?

Na sgür brich.

E che beadentscha, cur avarons infauntins in chesa e cha
podains dir noss.

Allura stoverons tuottüna pigler in chesa qualchün per ans
güder, ma in ogni cas piglains be qualche mattetta.

Fantschella na, fantschellas mê pü nun and vögl per peis,
quellas melprüvedas, dalun cha sun duos dis in üna chesa,
comainzan a volair comander ellas, e fer las patrunas.

Pigliains be üna mattatscha, per mner a spass quellas
creatürinas benedidas e dalettaivlas.

O leidezza, algrezcha incomparabla, avair in chesa creatürinas
ch'eir eau poss dir „mias“.

E Nina, dal grand dalet comanzet a chanter a tuotta
forza:

O amma chi T'amma e lascha dir chi voul.

O amma chi T'amma e lascha dir chi voul.

Tü est da gnir mia, Tü est da gnir mia,

Scha Dieu'T volv'il cour!

Scha Dieu'T volv'il cour, schi sajast bain containta.

Scha Dieu'T volv'il cour, schi sajast bain containta.

Ch'eau e Tü insemel, Ch'eau e Tü insemel.

Possans chaser aint!

Chi, chi voul nuschella giaj'sü per la ramma.

Chi, chi voul nuschella giaj'sü per la ramma.

Chi, chi voul la figlia, chi chi voul la figlia

Gurbescha alla mamma!

O schi alla mamma vulains nus bain gurbir,

O schi alla mamma vulains nus bain gur

Ma in que momaint qualchün in suler clamet: Holla!

Nina conschet dalun la vusch da quel chi avaiva clamo:
Holla, que eira Duri Pain, il guaiteder da Schlarina!

O füssast sfatt e s-chavezzo, melnüz charnogn, dschet Nina quasi in desparaziun, mel-prüvo figur, trida gorgia mel laveda, scha tü hest güst da gnir uossa am disturber, nel momaint cha eira in üna felited e beadentscha pü chi mondauna.

Scha tü füssast inua cha m'impais, schi nun gnivast am interromper in mieu chaunt, eau't dun chart'e sage.

E sgür darcho ais el cò, sco'l solit cun qualche s-chüsa, per cha'l Sar patrun chi ais taunt bun al detta ün magöl d'vin.

Gnida sün porta d'chadafö ella al dschet cun ün sun da rabgia: Che vulais Duri?

Al bundi Giunfra Nina Salis, dschet Duri Pain, pigliaud gio sa chapütscha d'pell d'vuolp, eau avess gieu gugent, scha que ais possibel da dir duos pleds, e simlas chosas al Stimatissem Signur Mastrel, Sar Cumper.

E Duri eira pü fin da que cha bgers al crajaivan, el dschaiva saimper a Nina: Giunfra Nina Salis, e parfin da voutas da Salis, perche ch'el savaiva, ch'ella comandaiva tuot in chesa, e cha pervia ch'el usche la clamaiva, ella da bümaun al daiva saimper 3 spungias e trais grandas liangias, e vi per l'ann suvenz vestimainta chal Sar patrun nun porteiva pü.

Vzand cha Duri la tschantschand, avaiva parfin piglio gio sa chapütscha e l'avaiva ditta que nom ch'ella taunt amaiva, Nina get in suler e'l d'schet tuot' rianteda: Che bavegnas Duri, essas tuots bain in chesa?

Schi Giunfra Nina, Dieu ludo tuots bain, be la chamineda, las archas e la s-chantschia dal chaschöl staun poch bain inguan, ma paun d'graun pels infaunts avains tuottüna saimper gieu fin in uossa avuonda e las sadellas dell'ova sun eir saimper ad arfil, e Dieu güdero.

Pür gni in stüva, dschet Nina, il Sar patrun ais cuaint, ma get eir ella in stüva cun el, voliand savair que ch'el avaiva da dir a Maschel Jannet, taunt a bun ura.

Al bundi stimeda duona Chatrina, al bundi Stimatissem, Signur Mastrel, Sar Cumper, dschet Duri stand sper l'üsch, cun sa chapütscha in maun, eau avess gugent da tschantscher ün momaint sulet cun el, e simlas chosas.

E bain Duri, gni cun me sün stüva sur, dschet Maschel Jannet, e lo podais am dir da que chi's tratta.

O mieu bun, Stimatissem, Sar Mastrel, Sar Cumper, dschet Duri cur ch'els füttan arivos sün stüva sur, pür memma he dal quinter ün affer bain trist, e bain gramazchus e simlas chosas.

Tadle Duri, dschet Maschel Jannet l'interumpand, eau's giavüsch üna vouta per tuottas da lascher d'vart il Stimatissem, sco eir ün dals duos, ù Sar Mastrel, ù bain Sar Cumper, quel cha vulais ed uossa dsche'm dalun da que chi's tratta, am fais quasi temma.

Schi, pür memma mieu cher Signur Cumper, he dal quinter qualchosa chi fo temma, teribel, anguschagius e simlas chosas, e surtuot prievlus per el e tuots ils sieus.

Ma quinte allura, quinte dschet Maschel Jannett quasi grit, nun vzais cha'm spaventais, e'm fais ster sü'l chöttel?

E bain, mieu Stimatissem, Sar Mastrel, pür memma in sa chesa fo rimur la not.

E cu avais podieu vair e savoir cha in ma chesa fo rimur, nun siand vus me in chesa mia la not?

Uossa mieu Stimo Sar Cumper al di precis ed exact, cu cha quist trist affer ais gnieu a ma cognuschenscha e simlas chosas.

Ogni not cha Dieu fò, güst zieva mezza not, ün gigant, ün spiert, üna visiun teribla sorta dalla chesa da duon' Annetta Petz e vo nella sia!

El s'algora bain cha circa avaunt quindesch dis, üna not crudet circa mezza quarta d'naiv.

Quella not, sco'l solit in giant cun la guaita, comanzet a chanter ün Psalm som Schlarina, ma siand aroch nun chantet pü e causa la naiv nun s'odivan ne mieus pass, ne l'fracasch da mieu bastun e simlas chosas.

Partuot paraiva üna vaira suldünna e quietezza da mort.

Cur cha arivet, güst cha sunaiva mezza not tar la chesa da duon' Annetta vzet nel talvo üna spezcha d'clarited, chi dalun sparit, ma allura odit ün liger fracasch in talvo e sco qualchün chi sospiress e simlas chosas.

Mieu bun bap barmör (cha'l Segner l'hegia arvschieu in grazcha) eira naschieu traunter mezza not e l'üna, e vzaiva visiuns, spierts, rimuors, bal dallas strias, ils morts fand funerels la not e simlas chosas, e bain, el am ho dit bgerras voutas: guarda bain Duri, scha me cha giant in faira la not vezzast qualchosa d'na dret, ù surnatürel, schi guarda scha tü voust, ma me nun't volver, me nun tschercher la not que cha tü nun hest pers.

Avaiva quasi vögla da fer que cha mieu bap m'avaiva arcomando, perche stu dir cha avet ün po temma, ma mieu dovair eira d'ir a vair scha forse nun füssan leders in chesa, e spert fand main fracasch possibel get davous gio sia chesa, per vair scha nella straglia chi separa las duos chesas podess udir ü vair qualchosa.

Cur cha fütt arivo tar la straglia, vzet as avrir l'üsch della cligna da duon' Annetta.

Zuppo davous la chantunera da sa chesa, vzet allura a gnir our dalla cligna, üna spezcha d'gigant, üna visiun immensamaing granda, odit auncha duos profuonds sospirs chi dschettan: O Dieu! A Dieu! e l'üsch della cligna as fermet be da se, e simlas chosas.

Ed uossa surtuot cha'lfatscha curaschi, mieu cher Stimatissem Sar Cumper, uossa vain il pü terribel, spaventus, üna chosa mê visa, mê odida, e chi'm fet dresser ils chavels sün la testa, cha ma chapütscha eira sgür üna quarta sur la testa.

E bain quella visiun chi eira sgür mez pass da cumön pü granda cu ogni otra creatüra raziunela s-chafida dal divin Crêeder, passet güst sco ün füm, très la sfalizna da duos dellas assas da sieu talvo, inua cha nieuch' ün infaunt nun podess passer aint sieu maun, pò'l crair chi spavent e schnuizi.

Ma nun avais forse survis, dschet Maschel Jannet, gnieu sblèch, nun avaivas forse ün po bavieu?

Na, na mieu Stimatissem Sar Cumper, eau'l gür par ma part dal Tschel cha eira söli sco cha el ais uossa, eau'l gür par il salüd da mia orma e per las plejas del crucificho, cha que ch'eau l'he dit ais vaira, e simlas chosas.

E tschinch voutas gia, tschinch nots sun ieu lò nel istess lö, e ogni vouta intuorn mezza not l'istessa teribla visiun, ais sortida dalla cligna da duon' Annetta e passêda très la sfalizza dallas duos assas in sia chesa, parfin sun passo lò da di, e he guardo nella straglia per vair scha forse füss steda pigleda davent ün' assa, ma las assas sun tuottas sü e tachedas üna spêr l'otra.

Schi mieu Stimatissem Sar Cumper, in sa chesa pür memma fò rimur, üna disgrazcheda creatüra, condannada da Dieu a nun avoir pôs, ü bain qualche spiert infernel vò ogni not, a mezza not in sa chesa, e parfin ho üna vouta gieu il curaschi da spetter fin chi spuntet l'alba dal di, per vair scha la visiun returness in chesa Petz, ma inütilmaing, ella nun as fet vair.

Ed uossa novamaing al di, scha que ch'eau l'he quinto nun ais vaira, schi vögl cha dvainta sül ictem momaint üna pütta d'sel, sco la duonna da Lot, ü cha'm rumpa las chammas sortind da sa chesa.

Crajal mieu cher, bun, Stimatissem, Signur Mastrel, Sar Cumper cha que ch'eau'l he cumunicho saja la püra, sencha, s-chetta vardet, ü voul el forsa cha güra auncha, e simlas chosas, per l'ossa da mieus antenats chi posan nel sunteri da Segl, inua cha sun vschin?

Schi Cumper „eau's craj“ dschet Maschel Jannet, pür memma cò nun ais pü dubi possibel, ma che crajais chi saja da pigler a maun, e fer per scongürer per saimper que malefizi, quella disgrazcheda visiun, ah eau temm bain cha quell' ans porta disgrazcha e fadias grandas in chesa.

Cha'l taidla mieu Stimo Sar cumper, dschet Duri, El so sgür eir el, cha sun da duos sorts visiuns e spierts, ils spierts dits infernels, ü dal malamm, chi's faun vair inua sun zuppos tesors, e ils spierts disgrazchos, chi nun haun pos, cioè las ormas da quels chi haun assasino, chi haun gürô fos per il sench nom da Dieu, da fos termaduors, ed otras creatüras perversas e disgrazchedas, chi haun transgredieu ils senchs comandamaints, e simlas chosas.

E che crajais cumper, dschet Maschel Jannet, cha la visiun chi vain la not in chesa mia, saja ün spiert dal malamm, ü bain üna povr' orma chi nun ho pos, sco pür memma l'orma del Preir da Crasta, cha taunts haun gia vis lò in baselgia e in sa chesa, chi tuocho la baselgia?

Quaunt a que, na da senn, in conscienzcha mia nun savess al dir dschet Duri, ma eir el so sgür, sco tuots saun, cha sün Albanas ais ün hom, chi cognuoscha tuots quels malefizis, ü megl dit, ün Striun e Inchantadur, della prüma spezcha.

Quel sò fer, e venda puolvras e simlas chosas, per scongürer ogni sorts, spierts e rimuors, saja visiuns dal malamm, sco eir ormas dannedas, e vain dit cha inua ch'el ho scongürö ils spierts da tesors, pü d'ün ho gia chatto in chesa sia monaida zuppeda.

Ma las puolvras e robas ch'el venda, per scongürer las povras ormas chi faun rimur, quellas venda'l bger pü cher chi las otras, e sò eir dalun chè qualited d'spiert, ü visiun chi ais quella ch'ün vezza, be in al dschand cu ch'ell'ais fatta.

Sch'el giavüscha ch'eau giaja al tschantscher, pervia della visiun chi vain in sa chesa ogni not, schi part dalun e gia vers las duos sarò quia.

Tadle Duri, dschet Maschel Jannet, eir eau he gia bger odieu a discuorrer del „Striun d'Albanas“ ma he eir odieu a dir da persunas rispetablas e bain informedas, cha'l Striun d'Albanas e sa duonna, vaun els la not nella chesa inua vain dit chi fo rimur, a fer fracasch e cha els svest sun la rimur, e que baininlet, per podair vender lur puolvras e diavlarias simlas als povers ignoraints.

Eir se da buna part, cha a St. Murezzan ün tschert Signur, cha vus ed eau contschains, ho do al Striun d'Albanas divers bels zechins da Vnêsha, per cha quel fatscha rimur in üna chesa ch'el avaiva vöglija da cumprer, e in que möd ün aun zieva survgnit la chesa per la mited da que ch'ella valaiva.

Aunz chi's trametter a tschantscher a que hom in merit a la visiun chi vain in ma chesa, sch'eir se d'avaunza da gnir amalo dalla temma, vögl la vair eir eau, baininlet in giant con vus, e scha vulais schi quaista not, cur avais clamô la prüma vouta las uras, gniss qui'tar mè allas 11 e $1\frac{1}{2}$, e zieva avoir piglio curaschi in mieu murütsch e miss'nels mauns da Dieu très l'uraziun, giarons, ma sarò auncha megl cha giajans dall' otra vart, cioè tres l'üert giarons davous la chesa da duonn' Annetta, e lo tres la cligna vzarons allura, scha la rimur vain our dal talvo nella cligna, e siand in fatscha a mieu talvo vzarons eir cu ch'ella fo per passer tres las assas?

Ma avaunt tuot dschè'm Duri, nun aveross forse gia tschantcho da que als voss u ad oters?

Na, na mieu cher Sar cumper dschet Duri, eir scha que pera, schi in bgerras chosas, nun sun sgür pü cott a dür cu bgers oters e simlas chosas, e poss darcho al gürer cha nun he dit que ad orma vivainta, saviand bain cha que metess in spavent ils sieus e l'intera vschinauncha.

Eau s'ingrazch fich Duri, cha avais tgnieu que secret, e's giavüsch in amur da Dieu da taschair eir d'uoss' invi, eir as recompenserò per que.

Vus savais bain cha taunt ma duonna, cu Nina, scha gnissan a savoir cha üna visiun in spiert intra ogni not in nossa chesa, ellas sgür e tschert nun stessan pü niench' ün momaint in chesa, surtuot la not.

E poi il pes füss auncha per Gudench, chi nun craja ne a striamainta, rimurs, spierts ed oter simil, quel, sch'el gniss que a savair as zuppes dalun in talvo, armo da sa speda e pistola, e bain sgür arivess üna disgrazcha, perche as batter cun creatüras cun charn ed ossa, ais üna chosa, ma vulair druver armas cunter spierts, visiuns e rimuors, ho pür memma gia custo la vita a bgers increduls.

Ch'el stetta pür sainza üngün pisser, mieu stimo Sar cumper, dschet Duri, el po esser sgür e tschert cha tres me üngün me nun savero que, e gugent, fichun gugent, vegn cun el quaista not, usche po'l eir el as persvader, cha que ch'eau l'he dit ais vardet, e vair el s vess la teribla spaventusa visium, la rimur, è simlas chosas.

Dunque essans inclets, dschet Maschel Jannet, allas 11 e 1/2 podais gnir, e chattaross la porta d'cuort be stumpleda cunter, ed eau saro in stalla.

Ed uossa gni, schi giains auncha ün momaint in murütsch.

Dalun cha Maschel Jannet e Duri füttan sortieus da stüva, per ir sün stüva sur, Nina dschet a duona Chatrina:

Sgür darcho üna da sas solitas confidenzas u visitas, sco cha Duri fo a bgers per ir poi in murütsch, ma eir in que he vis pü dalöntschi cu bgers oters, cioè cha el vo saimper be tar quels chi haun vin in chesa.

Cur füt quasi mezz' ura cha Maschel Jannet e Duri eiran sün stüva sur, Nina comanzet as inquietar e dschet: che dianzer mê ho'l bain dal dir, cha staun taunt lösch cüssü?

Ma cur füt passeda ün' ura, daspö ch'els eiran partieus e nun gnivan auncha, Nina teribelmaing agiteda comanzet a spassager sü e gio per stüva, e dschet: queco nun ais üna dretta chosa, in amur da Dieu duonna patruna ch'ell am dia que ch'ella craja cha Duri hegia bain dal dir?

Che voust ch'eau sapcha, dschet duonna Chatrina, schidasenna cha craj eir eau, cha qualchosa d'insolit al dia'l, uschiglo sgür cha Jannet l'avess gia do il magöl d'vin e spedieu.

O benedida duonna patruna, dschet Nina, ch'ell' am lascha ir sü be ün momaint a tadler sper l'üsch, ed ella so bain eir ella cha schafida sco cha sun, udind be ün per plets da que cha dian, se dalun da que chi's tratta, dal A al Z.

Na Nina, e nadinun cha nun't lasch ir a tadler davous las portas, varguogna da tieu fat, melnuzza bundragiusa, dschet duonna

Chatrina, e glivra uossa eir ün sacura, cun ta continua, melprüveda chanzun, d'esser pü fina, e da vair pü dalöntschi cu'ls oters, cha que do propi sün la gnierva, e do auncha bain pü fastidi cu'l contin „Destin“ da Jannet, be cha tü sapchast.

In que momaint duona Chatrina e Nina odittan cha Maschel Jannet e Duri guittan gio da stüva sur e gettan in murütsch.

E bain, dschet Nina, vezla cha he darcho ingiuvino, e cha quellas grandas secretezzas glivran tuottüna „gio murütsch“.

Ma in ogni cas, que cha Duri l'ho dit e confido vegn bain spert a savair, eau la dun charta e sage, il prüm prov da fer tschantscher il Sar patrun, schabain cha ad el ais difizil dal trer il verm our dal nes, ma Duri se bain que cha que voul per al fer schüvler, e tschantscher.

Cur cha Maschel Jannet, ziev avoir congedio Duri, returnet in stüva, taunt duonna Chatrina cu Nina vzettan dalun ch'el eira pü trist e abatieu cu'l solit.

Ma di'm be in amur da Dieu, dschet duonna Chatrina che fortünas cha Duri ho bain gieu da't dir, durante pü d'ün'ura?

Quel po t'avair dit e confido summa chosa, ed eir am perast avoir üna tschera inaunz gramazchusa.

O schi multas secretezzas, dschet Nina cun ajer da sdegn, summa confidenza, chi a me nun am përa güsta bain plazedà, ne stetta bain sur, traunter ün fulaster, e ün Signur Mastrel, vschin da Schlarina e Salis da schlatta.

E alla fin del quint poi, as po savair que chal Stimatissem Signur guaiteder l'ho bain confido, que'm pera cha in famiglia nun saja poi neir bsögn da taunts misteris, almain fin in uossa avains saimper suschieu, e gieu la crejaunza dans dir, que ch'ün ü l'oter ans confidaiva, ma nischì duonna patrùna cha he radschun?

Ma che mê vulais ch'el m'hegia confido e dit d'extraordinari, dschet Maschel Jannet visibelmaing imbarazzo, el ho sco'l solit tschantscho da que ch'el vezza cur vò la not a clamer las uras, e dellas rimuors, strias, visiuns, spierts e „simlas chosas“ (sco cha savais ch'el disch saimper) chi dschaiva da vair, ü forsa vzaiva sieu bap barmör.

Mo, mo dschet Nina, scha sieu bap dschaiva da vair strias, spierts e rimurs, schi sgür eir las vzaiva'l, sco cha bgera glièud da fè e temma da Dieu haun saimper vis e vezzan auncha hoz in di, e güst el am pera cha'l comainza bainischem a nun crair pü ad ünguotta, e pür cha'l craja cha que ais ün grandissem,

pecaminus pchò d'avaunt Dieu, da nun crair a tuot que cha noss buns vegls crajaivan, e traunter quels eir sieu bun bap e sieu respettabel nòn, cha'l Segner als hegia arvschieus tuots duos in-semel cun tuots mieus chers trapassos, in Sieu etern e dutsch grannêr, Amen.

Ma che prova, e chi disch cha nun craja a tuot que chi crajaivan ils buns vegls, e mieus chers barmörs, dschet Maschel Jannet, cun ün profuond sospir?

O schi, sgür pü cu mê crai a spierts e rimurs, e he be vulieu dir cha Duri cur cha'l comainza cun que, nun so pü glivrer, sco eir cun sieus contins „Stimatissem Signur Mastrel! Sar cumper! e simlas chosas“! e usche mè nun as vain a fin cun el.

O sco quaunt a dir saimper l'istessa chosa, nun ais el sulet, dschet Nina cun ün rir da sdegn, bgers, fich bgers cun saimper l'istessa gramazchusa chanzun, e seutenza da Salomon faun clapper las vivras e saglir sü per las paraits la povra glieud, be cha'l sapcha ed oda.

E alla fin del quint bè per odir Duri al dir: „e da simlas chosas“ „e Stimatissem“, nun füss'el sto cussü cun el pü d'ün'ura, e pür ch'el dia uossa spert que cha'l guaiteder l'ho confido?

In que momaint arivet Gudench, chi gia returnaiva da sa spassageda, Maschel Janett füt fich containt da sieu arivo, chi'l levet d'ün grand imbaraz.

Inua est gia sto mieu figl, dschet duonna Chatrina, quista damaun est partieu pü bod cu'l solit, güst cha nossa randolina comanzaiva a chanter sun noss balcun, güst cu'ls prüms sclings da sain da di sortivast da chesa?

Sun sto sün „Muottas-otas“, sur Laret, dschet Gudench, ah! che vista admirabla ch'ün ho da lò, ün vezza ils leihs e quasi tuott' nossa bell' Engiadina, eir S-chanf, e quels bels, admirabels munts da Zuoz, ün töch del cluchêr, e üna part della vschinauncha.

Admirabels, e's po bain dir incomparabels quels bels munts da Zuoz, dschet Nina partind, e guardant Gudench con ün sorir fich significativ.

Ma dalun ch'ella füt in suler, comanzet'la as sfruscher ils mauns as dschand: schi, tuot bel cussü que ch'ün vezza, ma surtuot ils „Admirabels munts da Zuoz „e aunz di partissans digia, e'ns straschinessans fin sün „Muottas-otas, be per vair il piz del clucher da Zuoz.

E surtuot quella continua tscherina containta e rianteda, ch'el ho uossa saimper, ais prova sgüra cha l'afer ais bel e fat, o sgür e tschert cha d'ün momaint al oter cratschla'l, e da dalet ans straungla mez tuots trais ans psalmodant las confidenzas.

Con ün pretest ù l'oter vegn damaun tar Signura Clergia, quella sò sgür cu cha l'afer stò, e sch'ella passa eir per esser üna dellas pü scortas duonpas dell' Engiadina, Nina da Salis (sco cha'l Segner l'ho schafida) cun pochs discuors, e bain spert sò bain la fer sburflér our tuot que cha la voul savair, in merit a Gudench e la Signurina da Zuoz.

Durante l'inter di Maschel Jannet stüdet che pretest ù schüsa pigler, per podair ster in stüva, ù alvo la not, e vers saira dschet a Nina, da metter fö in pigna, aviand el ferm mel ils daints, e nun podiant el sgür ster in let la not.

Chi dann, dschet Nina, veza'l que ch'el ho guadagno cun las grandas confidenzas del guaiteder, queco podaiva'l bain savair d'avaunza, da claper aint qualche malura, stand taunt lönch sün quella stüva sur, chi ais ün vair vadret, causa cha Gudench voul saimper cha las fnestras stettan aviertas, fin ch'el vò in let, cha nun se propi cu cha'l dischöl nun ais gia intró vaunch voutas as plizzer sün sieu cour e'l sufocher e standschanter.

Cun la schüsa da mel ils daints, gia allas ündesch e $\frac{1}{2}$ la not, Maschel Jannet eira in stalla, e pochs momaints zieva, zieva avair cun Duri piglio brav curaschi in murütsch, tuots duos sortitan plaunin dalla cuort, per ir très l'üert da duonn' Annetta Petz, davous sa eligna, chi eira in fatscha allas assas del talvo da Maschel Jannet.

Arivos nel üert da duonn' Annetta, dandettamaing Duri fermet Maschel Giannet e'l fet vair cha tres la sfalizza da duos üschöls ün vzaiva cha in stüva da duonn' Annetta eira glüsch.

Chi sò me que cha da quaistas uras, resi mezza not, paun bain fer in stüva duonn' Annetta e sa figlia, dschet Duri, giand plaunin sü'l baunch, plazzo suot las duos fnestras?

Ma apaina ch'el, très la sfalizza avet guardo ün momaint in stüva, Duri d'ün sagl füt gio dal baunch, e trand Maschel Jannet pel bratsch davent da lo, gio vers la eligna, cun vair' anguoscha al dschet.

Misericordia, dudur, sfruntur, spavent, la visiun, la teribla giganta visiun, ais cuaint in mez la stüva e prova da strangler Giunfra Deta.

Povra disfortüneda creatüra, probabel avaro eir ella vis e odieu qualchosa d'surnatürel e avaro volieu ir memma spêr a vair que cha que ais, ed uossa mela vita peja bain cher sieu buonder.

Be ch'ella podess pigler in maun ün töch d'paun, chi ais roba benedida, ù bain ch'ell'avess la bun' inspiraziun da dir ün Bap noss, ù as metter nels mauns da Dieu tres qualunque oraziun, schi füss'la salveda e la visiun svaniss dalun, sainza il che Segner sò que chi arivero, e simlas chosas.

Sch'eir spavento dalla temma e schnuizzi da Duri, Maschel Jannet vulet tuottüna vair eir el quella teribla visiun, e güdo da Duri get sü'l baunch inua eira sto quel, e avaiva vis quella teribla scêna.

Maschel Jannett stet però bger pü lönch cu Duri, sü'l baunch a guarder que chi's passaiva nella stüva, e gnieu gio dal baunch riand da cour, e cun ün sorir d'algrezcha cha Duri nun pödet vair, al dschet:

Schi mieu cumper, vus avais pür memma radschun, que ais sgür il spiert ù visiun, cha vzaivas a gnir la not our dalla cligna da duonn' Annetta nella giassa, e da lo tres las sfalizzas dellas assas da mieu talvo in chesa mia.

Ma uossa cuaint in stüva ais que bain pês, la povra disfortüneda Deta Petz, as defenda taunt ch'ella pò, e tuots duos s'haun clappos güst intuorn culöz e provan sgür da's strangler l'ün l'oter.

Schi mieu cumper, voss bun bap barmör avaiva bain radschun cur ch'el as dschaiva: „scha me vzeassast la not qualchosa d'surnatürel schi vò par ta via, e nun ir a tscherscher que cha tü nun hest pers.“

E que vulains fer eir nus, e giains a chesa, que ais sgür pü radschuno e pü prudaint.

Bain spert tuots duos sortitan dal üert da duonn' Annetta, e s'instradettan per ir a chesa, Duri pü anguschagio e spavento cu mê, e Maschel Jannet soriand d'algrezcha, e's dschand:

Oramai noss amô figl nun parta pü per Paris, eau'l cugnuosch memma bain, el ais memma brev e onest, per ir tar Deta, be per la schnaranter, els sun spus e sgür spuseron gia d'utuon.

Gudench nun ans ho auncha anzchos sia impromissiun cun Deta, be per via da quella bluorda Nina, chi volaiva saimper al

fer spuser Signuras, e forsa fò mel viers, saviand ch'el ho tschernieu Deta, sainza la dumander cussagl.

E quaista vouta Giunfra Nina da Salis, nun ho vis pü dalöntschi cu'ls oters, e que ho'lla d'uoss' invi d'odir pü d'üna vouta, sco eir cha sgür „Tuot ais Destin“ e cha eir l'impromissiu da Gudench a Deta, Dieu chi tuot guida e destina, avaiva destino e decis, e cha sieu agir da bluorda, per procurer a Gudench üna Signurina nun ho servieu ad ünguotta, perche cha „Tuot ais Destin“ e ünguotta nun ho lö sainza la volouted del Suprem.

Dalun intro in chesa, Maschel Jannet as zoppet in talvo, e bain bod vzet a comparir Gudench chi passet tres il vöd furmo dall'assa ch'el avaiva levo aunz cu ir tar Deta, è da lo ir sü per schela d'crapenda in stüvasur inua ch'el dormiva.

La damaun zieva, all'ura cha Gudench solaiva s'alver, Maschel Jannet get tar el in stüva sur, e siand el gia alvo, in al brancland al dschet:

Bundi Sar spus, sun gnieu a't giavüscher benediziu, possast passer bgers ans felices cun ta chera Deta.

Studefat, pür zieva ün bun momaint Gudench al dschet:

Grazcha bap, per tieu giavüsch, e in prüm lö a't domand pardun, scha nun as he confidös dalun mia impromissiu cun Deta, ma sun sgür cha digia sest il perche, cioè cha poch a poch vulaiva preparar Nina per la dir que, saviand ch'ella sgür ans fess qualche scêna, aviand ella daspö cha sun gnieu saimper be gieu in testa da'm tscherner ella ma spusa e bain inclet qualche Signura nobla e richa.

Ma uossa di'm in che möd e trê chi cha tü est gnieu a savair noss' impromissiu?

Bain spert Maschel Jannett avet quinto a sieu figl l'inter'istorgia della rimur ü visiu da Duri, lur spassageda la not, que ch'els vzettan nella stüva da duonn' Annetta, e cha zuppo nel talvo, el al vzet a passer trê las sfalizzas dellas assas in lur talvo.

Schi, dal fuonz da mieu cour giavüsch cha'l Segner as benedescha, dschet pü'navaunt Maschel Jannet, ma vezast mieu cher figl, cha que cha tieu bap disch adüna cha be Dieu redscha e guida tuot, e cha tuot ais dad El destino, as ho eir cun tè realizo nel pü ot gro.

Ed uossa vegn spert a clammer ta mamma, e se davaunza cha eir ella sco eau, avaro ün immens dalet, cha per compagna

da ta vita, hegiast tschernieu sa figlioula, ch'ella voul bain sco ad üna egna figlia.

Pochs momaints zieva eir duonna Chatrina, cridant d'algrezcha, strandschaiva a sieu cour sieu amô figl e benediva il nouv pér, surtuot immensamaing containta, cha Gudench la dschet:

Vezzast mamma benedida, cha oramai nun as bandun mê pü, e nun part pü d'avent da nossa bella Schlarina, e sest cha eir las spassagedas cha tü'm fetast ir, a vair la bellazza della natüra, in quaista stagiun, contribuitan a augmenter l'amur chi in mieu cour naschiva per ma chera Deta.

Cur cha Nina vzet ad ir Maschel Jannet, usche abunura tar Gudench sün stüva sur, as dschet'la:

Ma che anguoschas po bain esser arivo, cha gia da quaist'ura vo'l tar Gudench, qualchosa d'insolit ais sgür per aria?

Ma que füt bain pès, cur ch'ell'al vzet a saglir gio da schêla scu sch'el avess vaunch anns, e ün momaint zieva el e la duona patruna ir insemel sü per schêla riand e tschantschand suot vusch.

O granda püffa, ignorainta cha sun, as dschet ella bain bod, eau chi uossa poss bain dir da vair saimper e in tuot, pü dalönsch cu tuots oters, nun he sü'l item momaint savieu que chi's passa?

Schi trida cuogna melprüveda, „que sun las confidenzas, schi las confidenzas, il pulschain ho finelmaing ruot il crös, e in quaist momaint ais cussü chi tschüvla, dsche'm ün'otra, ed eir magari narra a lier, cha merit tuot.

D'ün momaint a l'oter am claman eir a mê sgür e tschert cussü.

Que ais quella buna, scortà Signura Clergia chi ho tuot ' combino.

Sterzas, ch'el füt d'avent tuotta di, sco he gia dit, ais el sto gio Zuoze e l'ho domandeda.

O nouva ponderusa, algrezcha inefabla, cha suosch quasi dir celestiela, uoss'ais que fat, e poss dir a tuots cha que ais eau, be eau chi'l hê cussiglio dalla pigler.

Amô figl mieu, benedieu ögl gross, eau nun poss propi pü spetter il momaint d'at straundscher cunter mieu cour e't benedir.

Be am péra cha las confidenzas avess el podieu ans fer a tuots trais insemel, ma Gudench avaro sgür vulieu esser sulet cun me per am dir sia algrezcha, e podair pü cordielmaing m'in-grazcher.

E bain bod Maschel Jannet e duonna Chatrina gnittan gio da stüva sur e sco cha Nina avaiva previs, duonna Chatrina la dschet soriand:

Gudench a't giavüscha d'ir ün momaint tar el e el ho da't tschantscher d'ün affar da summa importanza.

E bain mieu figl, e bain mieu fortüno spusin, dschet Nina intreda in duos sagls in mezza stüva, sgualatand la testa e tignand sieus mauns sü'ls chaluns, che't ho saimper dit ta Nina, ch'ell'ais schafida, ch'ella vezza pü dalöntschs cu tuots oters, che m'in dist?

Schi figl amô, ta Nina hò tuot vis e previs e predict.

Ma avaint tuot di'm uossa la frauncha, la schetta, la püra vardet, nischi Gudench, cha la müsted ais ida sterzas, il di cha tü est sto davent da chesa della damaun, fin tard la saira, nischi figl, cha tü est sto que di gio Zuoze alla domander?

Na ma chera Nina, dschet Gudench, la pigliand il maun, tü't falast, eau nun sun sto gio Zuoze ne que di, ne oters.

Sterzas, il di ch'eu nun gnit a chesa cu la saira tard, sun sto durante l'inter di in god cun ma spusa, chi sgrataiva arüd spër il Sass-Manella, ed eau cu'l champach he portô nò l'arüd fin tar la via d'Andrea Gobètt.

E poss bain t'asgürer, cha que di füt ün dels pü bels e pü daletaivels da ma vita.

Ma eir hoz sest ma Nina, ais per mè ün di d'incomparabla algrezcha e leidezza, perche hoz ais il di cha a vus mieus chers as fatsch la confidenza, cha per compagna diletta da ma vita hè tschernieu la figloulà da ma mamma „Deta Petz“ nossa chera chantunaisa, ch'eu se, cha taunt tü, cu mieus genituors l'avais saimper volida ün grand bain.

Sco petrificheda Nina restet durante ün bun momaint in mez la stüva sainza savair dir niench'ün pled.

Disfortüneda, povra disfortüneda ch'eu sun, dschet ella finelmaing, as büttand cun la fatscha sü'l let da Gudench e scufondand dad ota vusch.

E Nina nun cridaiva perche cha Gudench avaiva tschernieu Deta per sa compagna, perche quella l'eira saimper stèda simpatica e chera.

Nina cridaiva da rabbia, da nun s'avair inacurschida cha Gudench amaiva Deta, e da nun l'avair ella cussglo e dit cha Deta füss quella chi'l convgniss il megl, e da nun l'avair propost eir quella, sco tauntas otras.

Ma surtuot cridaivla da fadia e da displaschair, siand sgüra cha da allur'invi duonna Chatrina, ma surtuot il Sar patrun la minchunessan bain suvenz, in la dschand:

Tü chi dist saimper cha'l Segner t'ho schafida cha in tuot vezzast pü dalöntschi cu'ls oters, in quaist affer nun hest vis zist dal vivaunt Dieu pü chi nus.

Tü chi dschaivast cha absolutamaing nun voust ch'üngün cu tü suletta as masda per al tschercher ün bun partieu (e bain inclet üna Signura) nun hest savieu drizzer our güst unguotta.

Ma il pês (as dschaiva ella) saro cha d'uos'invi bain pü ans turmantero'l cun sieu melprüvö „Destin“, cun sia eterna sentenza „Tuot ais Destin“, o quaunt sun bain disfortüneda!

Nina, Nina benedida mia, la dschet Gudenchi provant da l'atreri a sè, o tü nun sest quaunta fadia e quaunt mel cha tü'm fest.

Tü sest ch'eau t'am sco üna mamma, que cha tü eir meritast.

Taunt mieu bap cu ma mamma, haun cridô da dalet, cha he tschernieu Deta, cha tü sest bain eir tü, ais üna brêva, virtuosa e lavariusa giuvna, chi suot tuots raports ans rendero sgür felices a tuots.

Tü sest bain, cha scha avess piglio qualche Signura, cha nun amaiva, e chi forsa füss stêda tuotta di in stüva a rachamer, e't laschaiva fer tuott' las lavuors e la servir, schi cha absolutamaing que nun avess volieu, e probabel bain bod avess' la criticho e chattô nosch, tuot que cha la mamma e tü faivas e cuschinaivas.

Cha cun nossa Deta sarò que tuot oter, sest bain eir tü, ella farò las lavuors d'chesa, e'l bap, la mamma e tü staros in stüva as der praisas, il bap as ligeró la bibgia e istorgias, e la saira, cun duon' Annetta chantaros ils psalms, e suvenz giarons a spass tuots insemmel.

E poi pigliarons inavous noss fuonz cha avains do a fit, e Deta ed eau farons las lavuors e cun la s. v. muaglia, e tü vainst be ans dir e ans musser que cha avains da fer, e saimper farons tuot que cha tü'ns dist.

E poi sest ma Nina, cha scha'l Segner ans benedescha cun creatürinas cheras, schi üna da nossas figlinas vögl chi hegia nom Nina Salis, Nina da Salis, ü magari scha tü preferast la metterons nom „Nina Bütz“.

D'ün sagl Nina füt spêr Gudench, ed al sgualatand cun forza, l'aviand clappo pels bratschs al dschet:

Disgrazchô, malign, tû, tû ch'eau am pû chi mieus ôgls, tû chi est ma vita e ma sprauza sun terra, tû hest darcho suschieu am dir que nom sgiamgiageder e vituperus?

O schi, eau sun bain üna povra disfortüneda, o be cha podess murir.

In que momaint arivet duonna Chatrina.

O benedida duonna patruna, dschet Nina, la pigliand il maun, el, el, Gudench, schi el, ho darcho suschieu am dir que nom infam e da bescha.

Nina, Nina, dschet Gudench, tû est propi dvanteda ün vair infaunt, sest mamma, eau la he ditta cha üna da nossas figlinas vögl chi hegia nom Nina da Salis, e per pruver dalla fer rir, he aggiunt cha scha ella prefera magari, la metterons nomm „Nina Bütz“, schi vezzast in che möd ch'ell'am tratta, e poi sest mamma ch'ella ho saimper be plaunt e cridô, e nun am ho auncha giavüschô bain, que chi dad ella füss balsam per mieu cour.

E perche plaundschaft e cridast, la dschet duonna Chatrina?

Ma nun hest saimper dit eir tû, cha Deta ma chera figloula ais üna breva, buna matta e cha tû la voust bain?

O que cha tû fest Nina ais trid e sgrischus, be cha tû sapchast e prova cha tû nun voust bain brich ne sich a noss amô Gudench.

Schi, schi ch'eau l'vögl bain, dschet Nina scufondant, e's büttand nels bratschs da Gudench, o schi ch'eau t'amm, e pû chi tuottas otras creatüras in quist muond, be tû est ma vita e mia oraziun, pardunam amô infaunt, mieu dilet, sajas benedieus in vita e mort tû e nossa chera Deta, il Segner vögliä as combler da sa grazcha e inefabla bunted.

Ed uossa, tû nosch, mel prüvô, benedieu be cha tû sapchast, cha vögl cha tû'm quintast, e dalun dal A al Z, cu cha que ais ieu cun la müsted, cur cha tû la hest domandeda, inua, e que cha tû ed ella avais dit?

Cun pochs plds Gudench quintet a sa mamma e a Nina tuot que chi's eira passô traunter Deta ed el, sainza smancher il töl, l'impraisma e las tratschoulas da sa spusa.

O tû furbatz, fôs, schlöttrum, dschet Nina riand da cour, schi eira que be per vair a tagler fain ta Deta, cha tû't straschinaivast

suot il töl sun crapenda, e'm hest ditta balbagiand cha que eira per defender Schlarina dal inimih?

E cur cha que di est gnieu da ta prüma spassageda ans hest dumandôs scha tar duonn' Annetta haun bgerra s. v. muaglia, e quaut chi po dörer üna da lur impraismas, eira que per savair scha Deta turness bain bod a glivrer l'impraisma?

E bain che disch'la chera duonna patruna, dellas finezzas, astuzias e fintas da quist Signur Curunel manchò, e dir cha eau nun am sun inachüerta d'ünguotta, e he cret tuott'sas falistorgias, e travundidas per zücher e pizetras.

Vzand cha duonna Chatrina e Nina staivan löneh sün stüva sur, Maschel Jannet, chi que di nun avaiva pôs inüngür, arivet eir el lò, e giavüscho da Gudench quintet darcho l'intera istorgia della visiun da Duri Pain, nun smanchand la baruffa della visiun e Deta, in stüva.

Fortüna da Dieu, vulais pês, vulais pês sbregiva Nina, as tignand las costas dal grand rir, o cha'l glivra, in amur da Dieu cher Sar patrun cha'l tascha, cha nun poss propi pü, quel avarò dit qualche voutas:

E simlas chosas, pover Duri, vulais pês.

Schi ma Giunfra Nina da Salis, dschet Maschel Jannet, eau glivr dalun e tasch, ma be nun poss fer a main cu da la dir auncha, cha ella Signurina Nina, chi disch adünna cha in quasi tuottas chosas vez'la taunt dalöntschi e pü dalöntschi cu bgers oters, quista vouta poi nun ho vis direttamaing, ü chazramaing poch, nè dalöntschi, nè spêra.

Be in üna chosa quaista vouta, stu'la allura bain confesser ch'ella vezza clêr, cioè cha in quaist' uniun da noss Gudench e Deta, darcho as po vair e tucher, cha be Dieu ho tuot mnô, guidô, e destinô, sco as he saimper dittas, e saimper as dscharo! cha bè El redscha e tuot maina a fin, e cha „Tuot ais Destin“.

O eau savaiva, eau'm sun bain inpisseda, as dschet Nina sospirand.

O per las plejas da noss Salveder, benedieu Sar patrun dschet ella, almain hoz, ün di solenn sco hoz, ch'el nun ans turmainta cun sa funebra istorgia, ch'el nun am fatscha clapper mieus granfs e forsa auncha la puoncha zupêda, quists sun tuottüna aprovamaints pês cu qualunque pleja d'Egipto e bos-chas del Apocalipse.

Schi, que ais vaira dschet Maschel Jannet, hoz ho dad esser per nus tuots ün di d'incomparabla leidezza e dalet, e per cha possans tuots rir bain a bunura as main uossa dalun in noss talvo, e's fatsch vair inua cha la teribla visiun „posaiva per ir tar Deta alla strangler, e da lo gniva darcho in chesa nossa.

O l'arte della guerra ais tuottüna üna grand' bella chosa, dschet Maschel Jannet, cur ch'els füttan in talvo, levand la claviglia dell' assa e la laschand cruder per terra, vzaïs cha noss Sar spus füss tuotüna dvanto ün famus generel, vzaïs che indschin ch'el avess gieu per chatter lös, per fer passer sia armêda sainza esser visa dal inimih?

Ün' idea, ün' idea am vain, dschet duonna Chatrina vzaïd l'assa per terra, ün proget chi bain sgür eir als plascharo a tuots.“

Eau nun poss propi pü spetter il momaint, d'ir a strainscher a mieu cour mia amêda figlia Deta, e propuon cha passans uossa dalun tuots quatter quia, inua passaivast tü mieu figl e giajans eir très la cligna tar duonn' Annetta e nossa Deta a giavüscher benediziun.

Il proget da duonna Chatrina füt da tuots trais accepto cun grand dalet, e bain spert duonna Chatrina e Nina, güdedas da Gudench, chi eira sortieu el il prüm füttan nella giassa.

Ma provand eir Maschel Jannet da passer, siand fich corpulent nun al füt que possibel.

Destin, destin, schi sco quaista vouta dsche'm ün'otra, cha crai eir eau al Destin, comanzet a sbregir Nina, riand sco üna bluorda.

Que eira destino cha nus podessans passer tres las sfalizas dellas assas ed el na, e ch'el stögilia sortir da porta d'talvo e fer il giro per gnir fin tar nus! Schi, schi „Tuot ais Destin“.

Bain bod eir Maschel Jannet arivet nella giassa, e fand main fracasch possibel tuots quatter intrettan nella cligna da duonn' Annetta e da lo traversettan il talvo e'l sulêr.

Arivôs tar l'üsch d'stüva (duonna Chatrina dand il bratsch à Maschel Jannet e Nina jl bratsch a Gudench), duonna Chatrina dandettamaing avrit l'üsch e intrand tuots quatter insemel ella dschet:

„Bundi ma chera consöra! Bundi mia ameda figlia, ad essans gnies per giavüscher bain e benediziun al nouv pêr.“

Duôs dis zièva, davaunt la porta d'chesa dà duonn' Annetta Petz eira fermô ün charr e chavagl.

Sü'l char, chi paraiva güst nouv, telmaing ch'el eira sto lavo e sfruschô eira sto miss ün'assa, alva sco'l lat, e sün quella ün bel pann tudaisch tuot nouv.

Lò as tschantettan Gudench Salis, vstieu dad offiziel, e spêr el sa spusa Deta Petz.

Els giaivan fin a ZuoZ lur spassageda da müsted, e nell istess temp a vair e der part da lur impromissiu als nombrus paraints da Deta chi eiran vschins da ZuoZ e lo domicilios.

Intuorn il char, per salüder ils duos fortünos viandaunts, eiran radunos duonn' Annetta Petz, Maschel Jannet, duonna Chatrina, Nina e qualche prossems paraints.

Tuchand maun a Nina, Gudench la dschet riand:

Vezzast ma chera cha in tuot saimper fatsch que cha tü'm giavüschast e sun ün hom da pled, eau't he impromissa d'ir bain bod ün di gio ZuoZ vstieu d'offiziel, e vezzast cha hoz tegn ma promessa.

Schi, schi, dschet Nina, furbatz bizzarun, daspö cha tü est gnieu, am hest fatta da bellas, e da tuottas culurs, ma la pü bella füt tuottüna quella cha eir eau sun ida am rampcher sü suot il tol d'crapenda, per vair scha da lò as vzaiva ils munts da ZuoZ.

Tuottüna stust confesser, cha in pü d'ün affer chi't concerna, ta Nina ho tuot previs, predit e vis bain dalöntschi.

Schi eau't hè dit cha mê nun sarost „Curunel“, cha tü nun partirost pü, e cha aunz chi glivra la sted gnarost eir tü inamuro bluord, at farost spus, e't mariderost.

Que ais vaira, que ais bain vaira, dschet Gudench partind, tü hest eir in quaists affers vis fich dalöntschi, ma chi chi eira quella cha vulaiva bain, chi vaiva d'esser ma spusa e ma duonna que nun hest tuottüna savieu vair, ne ingiuviner.

Tout ais Destin!

L'Utuon eira arivô!

Millis e millis psalmists da munts, gods e vals, avaivan chanto l'amur e l'onur a Dieu.

Milliuns d'flurinas eiran sortidas da lus butuns, avaivan sorieu al tschel, e tramiss lur profüm.

Sün pros, pasculs ed ers, il chod vent avaiva graziusamaing ninô e undagio, ils stüih, föglias, fluors e spias.

Cun lur bel verd, munts e gods avaivan clamô a tuots: Sprauenza! sprauenza!

E in milli manieras la bellezza e grandezza dell'ovra del Omnipotaint avaiva dit a pü d'ün cour:

Amma! Amma! Amur ais felicitèd!

E Nina avaiva bain eir previs e ingiuvino, cur ch'ella d'prümavaira avaiva dit a sieu Gudench:

Eir in tieu cour, Dieu semnero il sem della „Flur da beadenscha“ „Amur“!

La prüma Dumengia d'October, füt ün da quels dis clêrs e serains d'utuon, chi'ns faun vair il Tschel pü blov cu'l solit, e cha quel a tuots ans disch:

Uzè voss sguard vers il Segner, e ingrazche'l per tuots ils bains e benediziun ch'el darcho as ho largiamaing concess.

Que di, nel nouv e pompus taimpel da Schlarina, sto termino da fabricher be daspö pochs ans, ün „Nouv Pêr“ gniva lo unieu e benedieu dal minister del pled da Dieu.

Que pèr eira: Gudench Salis e Deta Petz!

Fich nombrus eiran ils fortünos chambers, stôs invüdos a pigler part all'algrezcha e leidezza dellas duos famiglias Salis e Petz, e lur paraints.

Vers la fin del grandius „Gianter da nozzas“ dels sur numnos (cur cha eir quels chi uschiglò tschauntschan poch, dvaintan fich eloquents e discursivs, e quasi saimper, cur cha'l vin fo sieu effet, tschauntschan pü cu'ls oters), Nina chi eira tschanteda sper duonna Chatrina, sa patruna, la dschet suot vusch.

Fortüna del vivaunt Dieu, dolor, sfruntur, duonna patruna, cha'l Segner ans stetta tiers, ch'ell'al guarda, el comainza a avair quella tschera rianteda e pchadusa da St. Rocus, güst sco cur sch'el as prepara per ans dir sia eternela sentenza salomonica del Destin.

Ella vzarò cha uossa per la fin del gianter, an's serva'l sgür auncha üna discreta doscha da sieu gramazchus „Tuot ais Destin“ mangiand la buoglia da spusa.

E quaista vouta podains esser sgüras, cha que sarò bger pü, lung cu'l solit, perche eau chi in tuot vez dalöntschi, he remarcho, cha cur ch'el ho bavieu ün magöl d'vin pü cu'l solit, explicha'l eir la geremiada bger pü in lung ed in larg, o cha'l Segner ans detta sa buna, sencha pazenzcha.

E Nina darcho avaiva ingiuvino, cha'l Sar patrün avaiva vöglia da dir qualchosa, perché apaina ch'ella avet dit que a duonna Chatrina, el fet segn da fer silenzio, e dschet:

Stimêda Compagnia!

Hoz, il pü bel di da ma vita avess desiderò, cha na bè tuots noss paraints e bgers amihs piglessan part a noss' algrezcha, ma bainschi nossa chera Schlarina intera.

Sco ch'els vezzan, eir noss brêv e bun guaiteder „Duri Pain“ ais ün dels chambrers, e cun vair dalet al vezz hoz qui' traunter nus.

Schi! eau he gieu gugent cha quel, cha tuots savains, chi conscienziusamaing fò sieu dovair, chi durante cha nus quietamaing dormins la not, vaglia per nus, e guarda cha üngün prievel ne disgrazcha nu'ns imnatschan, piglia eir part a noss' immensa leidezza e dalet.

Ma eir he volieu ch'el saja chambrer, perché el füt il prüm chi savet la müsted da Deta e mieu figl, el füt il prüm chi'ls vzet unieus.

Eau nun se cu l'ingrazcher avuonda, mieu cher Stimatissem Signur Mastrel, Sar cumper, dschet Duri fich comoss, dal bain ch'el hò dit da mè, e della granda, summa onur ch'el am ho fat da'm invider alla nozza da sieu onorabel e rispettabel figl, in compagnia da taunts venerabels, stimatissems, ilustrisems rispettabels, onorabels Signuors e simlas chosas.

Ma quaunt ad esser sto eau il prüm chi he savieu cha Sar Gudench e duonna Deta as hegian impromiss eterna amur, e simlas chosas, que propri nun crai e dubitesch chi saja vaira.

Eau se ch'el cun que voul dir, e saimper prova da'm persvader, cha la giganta visiun, ch'eau vzet püssas voutas ad intrer a mezza not in sa chesa, e l'ultima vouta vzet in stüva da duonn'-Annetta insemel cun duonna Deta, nun eira oter cu Sar Gudench sieu figl.

Ma sch'eir que pêra, schi sgür nun sun neir eau pü cott a dür cu oters e simlas chosas, e sun darcho pront a gürer, cha la visiun ch'eau vzet, saja nella straglia, sco quella nella stüva, eira almain mez pass da Cumön pü granda cu Sar Gudench, tëlmaing cha cur ch'in stüva provet'la da strangler u standschanter duonna Deta, s'avaiv'la stovida plajer quasi dopla, per podair la pigler intuorn culöz.

E la püra, s-chetta vardet, scha duonna Deta voul bain confesser, ais ch'ella ho gieu la buna inspiraziun da dir in que teribel, gramazchus momaint, ün Bap noss, u bain missa in mauns da Dieu urand, e aruvand ch'el detta pesch, e fatscha svanir per saimper, quella povra visiun, rimur, u spiert infernel.

Schi, eau sun tuottafat d'ün'otra opuniun, dschet il Signur Curunel Planta, eau sun sgür cha duonna Deta as ho lascheda fich gugent strangler e standschanter da quella visiun, u spiert infernel, e avaro aruvo il Segner ch'ella tuorna darcho la not zieva.

E pür, dschet il Signur Reverendo, vus savais fich bain Duri, cha m'avais dit, cha zieva essas turno püssas voutas a mezza not a garder scha la visiun as fess darcho vair, e nun l'avais mê pü visa.

Tschert, nun di que, per vulair pruver cha nun existan visiuns, rimuors, striögn, spierts e povras ormas condannadas da Dieu a nun avoir pôs.

Na zuond brich, e que füss parfin ün grand pchô, perche la sencha scritüra ans tschauntscha in merit clêr e prezis, saja da spierts melnetts, sco eir da striuns, inchantaduors, spierts diabolics e visiuns.

Ma in quaist cas Duri pür crajé, cha la prova ais sgüra cha que cha avais vis nun eira üna visiun, ne ün spiert, perche uschiglö l'avessas vis eir zieva.

E poi, pür crajé, que cha bgers haun pretais ed ais sgür vaira, cioè cha la temma, l'anguoscha e spavent faun quasi saimper vair las chosas bger pü grandas, pü tridas e sgrischusas da que cha sun.

Allura ais auncha üna chosa: mieu stimô Sar cumper Maschel Jannet am hò gieu quinto, cha quella not, aunz cu partir per ir a vair la teribla visiun, avaivas piglio üna discreta, inaunz copiusa doscha d'curaschi, our dal butschin pitschen, e probabel eir que s'ho fat vair la visiun, ù megl dit: „Sar Gudench“ bger pü grand e tuot diferent da que ch'el ais.

Stimatissem Signur Reverendo Sar cumper, dschet Duri, riand eir el cu'l rest dels chambrers, que ch'el disch saro.

Ma nun ais eir possibel, cha la povra disfortüneda orma, spiert ù visiun e simlas chosas, nun as fatscha pü vair e gioda uossa pôs, perchè cha'l temp destinô da Dieu per sia expiaziun ais finieu?

A gnarò sgür eir il temp, cha üngün nun vzarò pü la teribla rimur da Brattas u chavagl schimmel, e il disfortüno preir a fer rimur nella baselgia da Crasta e nella chesa chi eira dal preir.

Eir per quels Dieu averò destinò il temp per expier lur anguschagiusas acziuns e simlas chosas.

Ma quaunt alla visiun nella straglia e nella stüva da duonn' Annetta üngün mê nu'm persvadarò cha quella eira Sar Gudench, taunt clêr vez eir eau da savair distingner que chi ais üna creatüra cun charn ed ossa, u bain ün spiert e simlas chosas.

Duri, dschet Maschel Jannet, durante voss discuors avais dit ün pled, ch'eau nun poss lascher passer sainza al repetir, e dal quel avaiva gia decis da tschantscher hoz, di della nozza da mieu figl.

Ad essans, ad essans, dschet Nina scundunand duonna Chatrina, o par l'amur da Dieu cha la guarda che tschèra da beadentscha ch'el fò, nun la he ditta cha que saro güst dintaunt cha'l mangia la „buoglia da spusa“ Dieu vögliä cha'm falla, ma sco hoz temm bain cha que saro bger pü lung cu'l solit.

Vus avais tschantscho da que cha Dieu destina, in merit a povras ormas chi nun haun pôs, ed eau dscharo duos pleds dal „Destin“ chi hoz ans ho quia reunieus.

E bain! prova pü palpabla, pü visibla, pü evidenta nun and ais sgür sto cu la müsted e matrimuni da mieu figl e Deta, cha Dieu redscha, guida e destina tuot El nel muond, e cha „Tuot ais Destin“.

Els bain sgür saun tuots, cha gia d'infant, Gudench piglet la resoluziun e fixaziun da vulair dvanter sudô, offiziel e parfin Curunel.

E cun quell'idea fixa partit el per terra estra, nonostante nossas suplicas e larmas, e durante sês ans as det tuotta paina possibla per reuschir, e's fer onur in sa vocaziun tschernida.

El gnit quaista prümavaira, per passer qualche mais cun nus, ma saimper pü cu mê decis da ir darcho quaist utuon a Paris, e pü cu mê persvass d'esser ün di „Curunel“.

Eir il prüm temp ch'el eira arivo, ogni di stüdgiaival uras interas in sieus cudeschs chi trattan da guerra e bataglias, s'exercitaiva al duel, chaminaiva perfin per ir in let saimper al pass militar, e a maisa cu'l sdun e curtè bataiva il tambur, sün sieu plat d'zin e parfin üna damaun Nina curit ans dir, ch'el as'vaiva straschinô sün crapenda, suot ün töl, per vair che posizien ch'el avess da fer pigler a sia armeda, scha l'inimih gniva per porter davent Schlarina.

Ma dandettamaing ün bel di noss Gudench füt sco transfurmô.

El mettet dvart sieus cudeschs, la spêda, il batter il tambur sü'l platt d'zin, e'l pass militar per ir in let.

El comanzet a fer lungias spassagedas, ad esser pü trist e pensiv, e parfin suvenz sospiraiva.

Poch dis zieva però, da sas spassagedas portaival püschels d'fluors a sa mamma e Nina, eira saimper rianto e plain d'spass, tschüvlaiva „Eau sun üna giuvnetta chi am a ster alegramaint“ e surtuot ans brancaiva bger pü suvenz e pü sten cu avaunt.

E tuots trais eirans in algrezchas e containts da quella benedida müdeda.

Ma duonna, quella dschaiva cha que sun las spassagedas, vzand la bellezza della natüra in tuotta sa pumpa, chi'l faivan smancher Paris, „Curunel“, guerra e bataglias.

Nina quella füt pü aveduta, quella dschaiva:

Quistas branchedas continuas, quista tschera da beadentscha, quista buocha schladedà, chi pêra saimper ch'el stöglià ans dir qualchosa ü gnir our cu'l sfrin, quist tschüvler „Eau sun üna giuvnetta,“ quists spassins e vöglià da giuver con nus sco ün infaunt, tuot que crajè'm pür, faun be ils spus.

Ed eau avaiva tuott'ün'otra opiniun, eau crajaiva sgür e tschert, cha nossa, taunt sauna salatta da randichels, l'avess pürgiô e calmô il saung, ed eir sa teribla smagna e passiun guerriera.

Ma bain bod savettans (ed eau il prüm) il motiv da quella benedida müdeda tar noss figl.

Üna vusch dutscha e possainta, avai va clamô in sieu cour e nel cour da Deta: Amma! Amma! Ammess! Eau he destino voss' Uniun!

E quella vusch eira la sencha, la divina, la vusch da quel chi tuot vezza, redscha, guida e destina, la vusch da Dieu.

Schi! „Tout ais Destin“

E noss figl nun s'impaisa pü a „Partenza, Curunel, Guerra è Bataglia“,
Ma be a „Patria, Famiglia, Pêsch e Amur“!

Vöglia, mieus amos infaunts, Quel chi's ho unieus eir as benedir.

Possas saimper in El avair vossa fê e fidaunza, e sentir, cha be in sia evdaunza ün chatta l'algrezcha sencha vaira, confort nell'affliziun, pêsch in famiglia e la vaira felicitèd.

„Amen! Amen cher Segner, tres püra, ponderusa, buntadaivla, incomparabla grazcha Sia, Amen! Usche saja, usche dvainta.

O schi cha'l Segner als benedescha, dschet Nina a duonna Chatrina as süjantand ils ögls.

Schi dasenna cha quista vouta am hò que parida vair bel e ünguotta taunt lung, que ch'el ho dit, e dintaunt ch'el hò tschan-tscho, nun he sentieu nè furedas, nè duledas, nè strattas, nè granfs d'üngünas varts.

Ma nischi chera duonna patruna, cha que ch'el ho dit quaista vouta ais bger pü cordiel, comovent e da fundamaint?

Tü possaint Dieu, chi mè'vess dit e cret, cha cun sieu „Destin“ que cher, bun Sar patrun, avess savieu m'inplir il cour d'üna simla comuvenscha, e'm fer crider?

Schi dasenna, in vardet buna cha quaista vouta chatt eir eau ch'el ho radschun e cha tuot que ch'el ho dit ais vaira e güst.

Tuots progets, stüdis, exersizis, manövras e sforzs da Gudench, per dvanter „Curunel“ sun stos temp pers e nun haun servieu üna s-chavazêda.

Tuott' mas securaridas, provas, tschernas, combinêdas, e nots passedas sainza pôs, per al tschercher, procurer e'l fer spuser üna „Signurina“ nun haun güdo ne servieu zischt dal vivaunt Dieu.

Schi, in quaist affer stu confesser, cha vezz eir eau sco'l Sar patrun „Il daint da Dieu“ cha be il Segner ho muô tuot a fin, ho decreto, e destino l'unium da noss amos infaunts.

Brêva ma Nina! Brêva, dschet duonna Chatrina la strandschand il maun, eau chat eir eau cha tû hest radschun, cha mieu hom, hoz ho tschantscho pû cordielmaing e pû bain cu il solit.

Ma na be el, ma eir Tû ma Nina hest quaista vouta discurie e radschuno, cun pû fundamaint, bun senn e gûdizzi.

E surtuot, sainza a't loder e vanaglorier cun tia eterna, gramazchusa „s-chafida“, e vair pû dalöntsche cu'ls oters“ sco cha tû fest ogni di bgerras voutas, e prova ta superbgia e vanited, chi sun ün grandissem pcho dâvaunt il Segner, be cha tû sapchast ed odast, e craja pûr cha las lodavaglias da te stess, daun auncha bain pû sün la gnierva, cu la sentenza dal „Destin“ da mieu hom, chi schabain stüfcha, perche ch'el eir la disch precis l'istess pû d'üna vouta al di, ma cha hoz scu cha tû hest stovieu confesser, cha que ch'el disch ais güst e vaira, e prova sa ferma fè, cretta e fidaunza in Dieu.

E poi eir Tû damaun e saira mettast tieus mauns insemmel, ozast tieu sguard vers il Tschel, ingrazchast l'Omnipotaint per sa bunted e ogni dun, al suplichast per sia agüd e benediziun per te, ils tieus e tieus conumauns, l'arostast da surlavger tuots sofferents e conforter ils atristos e disfortünôs, e'L dest lod, gloria ed onur.

O cun que ma Nina, provast eir Tû, cha tû hest fidaunza in sa sencha volunted, e cha tû est persvasa, e sgüra cha „bè El“ tuot redscha, guida e destina, in Tschel e sün terra, e cha

„Tuot ais Destin“!

Giov. Mathis.

